

Bio & de wet

Dierlijke productie

Colofon

Eindredactie: Tom Wouters

Auteurs: Esmeralda Borgo, Elke Denys

Vormgeving: Tom Wouters

V.U. Kurt Sannen, Asdonkstraat 49, 3294 Molenstede

Deze brochure is een uitgave van BioForum Vlaanderen vzw. Ze kwam tot stand met de steun van de Afdeling Duurzame Landbouw Ontwikkeling van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van BioForum vzw geheel of gedeeltelijk en op enigerlei wijze, in schriftelijke vorm, digitaal of in welke andere vorm dan ook worden verveelvoudigd, verspreid, overgenomen of opgeslagen op datadragers.

Vlaanderen
verbeelding werkt

Woord vooraf

Je mag de term 'Biologisch' niet zomaar gebruiken. Deze term is voor heel wat productgroepen juridisch beschermd en gecontroleerd. Hetzelfde geldt voor 'ecologisch', 'bio' of 'eco', e.a.

Dat betekent ook dat deze biologische producten wettelijk aan een aantal regels moeten voldoen, net als de bedrijven die ze op de markt brengen. Deze regelgeving bestaat uit zowel Europese als Vlaamse wetteksten. Om deze regels goed te begrijpen, moet je de verschillende juridische documenten samen doornemen.

Deze publicatie is een samenvatting van een aantal belangrijke elementen uit deze juridische documenten die voor jou van belang kunnen zijn. Zo heb je het als Vlaamse biologische marktdeelnemer makkelijker om een overzicht te krijgen over het hele wettelijke kader.

Uiteraard betekent dit niet dat je deze publicatie kan gebruiken ter vervanging van de wetteksten.

Raadpleeg bij de minste twijfel de officiële wetgeving. Je vindt de oorspronkelijke wetteksten terug op <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=157>. Doorklikken brengt je naar het juiste document.

BioForum Vlaanderen biedt deze publicatie enkel in elektronische vorm aan. 'Bio en de wet' is immers een dynamische publicatie, die bij wetgevingswijzigingen telkens wordt aangepast.

Daarnaast is ook de biologische wetgeving zelf continu in ontwikkeling. Door deze publicatie elektronisch ter beschikking te stellen, kan BioForum gemakkelijker inspelen op deze ontwikkelingen en snel de nodige aanpassingen doen.

In eerste instantie hebben we enkel de activiteiten opgenomen die vandaag relevant zijn in Vlaanderen. De biologische wetgeving bevat ook regels voor bijvoorbeeld biologische aquacultuur, de productie van biologisch zeewier, het houden van biologische bijen enzovoort. Deze marktactiviteiten bestaan vandaag nog niet in Vlaanderen. Zodra daar behoefte aan blijkt, zal BioForum deze publicatie verder aanvullen.

Je vindt 'Bio en de Wet' gratis terug op onze website, www.bioforumvlaanderen.be.

Bio: herkenbaar en gecontroleerd

Biologische landbouw en verwerking biedt een allesomvattende, geïntegreerde kijk op de productie van landbouwproducten, levensmiddelen, diervoeder, vegetatief teeltmateriaal, zaaizaad en gist.

Het is een duurzaam systeem dat de beste praktijken op milieugebied combineert met een hoge biodiversiteit. Bio wil op een verantwoorde manier gebruik maken van energie en natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht.

Daarnaast hanteert de biologische productie hoge normen voor dierenwelzijn en houdt ze rekening met de specifieke noden van elke diersoort. Gezondheid van plant, dier en mens staan voorop.

Biologische productie speelt zoveel mogelijk in op de natuurlijke kringloop. Een biologische boer probeert zoveel mogelijk de kringloop te sluiten door organische meststof te gebruiken, bij voorkeur van het eigen bedrijf. Een gevolg van deze kringloopgedachte is dat biologische landbouw een grondgebonden productie is.

Gewassen moeten liefst gevoed worden via het ecosysteem van de bodem en niet door toevoeging van oplosbare meststoffen aan de bodem. Externe productiemiddelen worden geminimaliseerd. Het is in bio niet toegelaten om minerale, gemakkelijk oplosbare meststoffen of chemisch-synthetische gewasbeschermingsmiddelen toe te voegen. Chemisch-synthetische producten zijn overigens in het algemeen (ook qua diergeneeskunde, verwerking) zeer beperkt in bio.

Het gebruik van ggo's is verboden in de biolandbouw of bij de verwerking van biologische producten. De eventuele 'onvoorziene en technisch niet te voorkomen' aanwezigheid van ggo's in biologische producten moet beperkt blijven tot maximaal 0,9 procent.

Bio: wettelijk beschermde term

Het gebruik van de termen 'bio', 'biologisch', 'eco', e.a. is wettelijk beschermd voor een aantal producten. Dit betekent dat je aan een aantal wettelijke voorwaarden moet voldoen vooraleer je producten met deze verwijzingen op de markt mag brengen of in je bedrijfsnaam mag gebruiken. Deze bedrijven staan onder biologische controle van een erkende controleorganisatie, die een certificaat aflevert. Dit certificaat is de garantie en dus ook de bescherming voor elk bedrijf, maar eveneens voor de consument. Bio wordt over de hele keten gecontroleerd.

De wettelijke bescherming van de term 'bio' geldt niet voor alle mogelijke producten. De Europese biowetgeving is van toepassing op de volgende producten van de landbouw, met inbegrip van de aquacultuur:

- levende en onverwerkte landbouwproducten
- verwerkte landbouwproducten voor gebruik als levensmiddel
- veevoeder
- vegetatief teeltmateriaal en zaaizaad
- als levensmiddel of diervoeder gebruikte gist

Producten van jacht en visserij op in het wild levende dieren worden niet als biologische producten beschouwd.

Europees zijn er voor de dierlijke productie regels ontwikkeld voor runderen, paardachtigen, varkens, schapen, geiten, pluimvee en bijen. In Vlaanderen is dit verder aangevuld met enkele diersoorten, namelijk konijnen, struisvogels en slakken.

Ook de regels voor zeewier en aquacultuur zijn opgenomen in de Europese regelgeving. Deze specifieke regels zijn nog niet opgenomen in deze publicatie. Ook de productieregels voor bijen hebben we hier niet behandeld. Zodra er interesse blijkt op de Vlaamse markt zal BioForum deze publicatie verder aanvullen. Intussen verwijzen we je door naar de wetgeving zelf, die je terugvindt via <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id:157>.

Etikettering en herkenbaarheid

De biologische wetgeving zorgt er ook voor dat de consument beschermd wordt. Als die een product koopt waarop een verwijzing gemaakt wordt naar 'bio', 'biologisch' of 'eco' garandeert deze wetgeving dat dat ook echt zo is. Een verwijzing naar bio kan dan ook alleen als er een certificaat voor dat product is afgeleverd. Zo'n certificaat krijg je pas als een controleorganisatie nagekeken heeft of alle schakels van het productieproces de biologische teelt- en verwerkingwijze hebben gevolgd.

Om de herkenbaarheid te verhogen, heeft Europa een EU-logo, dat verplicht is op alle voorverpakte biologische producten die in de EU worden geproduceerd. Voor niet-voorverpakte producten en producten die in de EU worden ingevoerd, is het gebruik van dit logo vrijwillig.

Colofon	2
Woord vooraf	3
Bio: herkenbaar en gecontroleerd	4
Bio: wettelijk beschermde term	4
Etikettering en herkenbaarheid	5
1. Inleiding	8
2. Omschakeling	9
2.1 - Startdatum van de omschakelingsperiode.....	9
2.2 - Gelijktijdige omschakeling van dieren, uitloop en percelen voor voederproductie	9
2.3 - Periode van de omschakeling van het gras- en akkerland.....	9
2.3.1 - <i>In aanmerking nemen van een voorafgaande periode als omschakelingsperiode</i>	10
2.3.2 - <i>Verlenging van de omschakeling</i>	11
2.4 - Weidegronden en openluchtruimten voor omnivoren en konijnen	11
2.5 - Omschakeling van de dieren.....	11
2.5.1 - <i>Omschakeling gelijktijdig voor het gehele bedrijf</i>	11
2.5.2 - <i>Omschakelingsperiode bij aankoop van niet-biologische dieren</i>	11
2.5.3 - <i>Gefaseerde omschakeling in geval van biomelk</i>	11
3. <i>Scheiding tussen biologisch en gangbaar</i>	13
3.1 - Uitzonderingen op dit verbod	13
3.2 - Gangbare dieren van een andere soort	13
3.2.1 - <i>Voorwaarde</i>	13
3.2.2 - <i>Begrazen van biopercelen door gangbare dieren</i>	13
3.3 - Scheiding binnen een bedrijf die zowel biologische als gangbare dieren produceert.....	13
3.4 - Scheiding bij opslag.....	14
3.5 - Opslag van in de biologische landbouw verboden stoffen.....	14
4. Herkomst en aankoop	15
4.1 - Biologische oorsprong	15
4.2 - Selectie van rassen	15
4.3 - Uitzonderlijke aankoop van gangbare dieren	15
5. Voeding	18
5.1 - Algemeen	18
5.2 - Eigen veevoerders en regionaliteit	18
5.3 - Omschakelingsvoerders.....	18
5.4 - Aangekochte voeders	19
5.5 - Uitzonderlijk gebruik van gangbare voeders	20
5.5.1 - <i>Gangbare eiwitten voor kippen en varkens</i>	20
5.5.2 - <i>Gangbare melasse en kruiden</i>	20
5.5.3 - <i>Tijdelijke specifieke ontheffingen</i>	20
5.6 - Toevoegingsmiddelen	20
5.7 - Minerale voedingsmiddelen	20
5.8 - Gisten	21
5.9 - Producten van duurzame visvangst.....	21
6. Grondgebondenheid en mestbeheer	22
7. Huisvesting, uitlopen en weidegang	23
7.1 - Bezettingsgraad in binnenruimtes en uitlopen (openluchtruimtes)	23
7.2 - Specifieke voorschriften voor zoogdieren.....	25
7.2.1 - <i>Herbivoren</i>	25
7.2.2 - <i>Varkens</i>	26
7.3 - Specifieke voorschriften voor pluimvee	27
7.3.1 - <i>Stallen</i>	27
7.3.2 - <i>Uitlopen</i>	27
7.4 - Specifieke voorschriften voor slakken	28
7.5 - Reiniging van gebouwen en materiaal	28

8. Gezondheid van de dieren	29
8.1 - Ziektepreventie.....	29
8.2 - Diergeneeskundige behandelingen.....	29
8.3 - Beperkingen als gevolg van diergeneeskundige behandelingen.....	29
9. Voortplanting van de dieren	31
10. Ingrepen bij dieren	32
11. Slachtleeftijd (pluimvee)	33
12. Bereiding of thuisverkoop op het landbouwbedrijf	34
13. Etikettering	35
13.1 - Verwijzing naar ‘bio’ in de verkoopsbenaming.....	35
13.2 - Gebruik Europees logo	35
14. Transport	36
14.1 – Algemeen	36
14.2 - Transport van diervoeders	36
14.3 - Transport van dieren.....	36
15. Controle en certificering, sancties en mogelijke gevolgen	37
15.1 - Controle en certificering	37
15.2 – Specifieke controlevoorschriften bij uitbestedingen	38
15.3 - Onregelmatigheden en sancties.....	38
15.4 - Maatregelen bij vermoedelijke inbreuken en onregelmatigheden.....	39
15.5 - Mogelijke impact van bepaalde sancties op subsidies	39
15.5.1 - Biohectaresteen	39
15.5.2 - Subsidie voor de controlekosten bio.....	40
15.6 - Beroepsmogelijkheden.....	40
BIJLAGEN	41
Tabel 5: Toevoegingsmiddelen	41

1. Inleiding

Biologische dierlijke productie is aan de locatie aangepast en in principe grondgebonden. De kringloopgedachte staat centraal, daarom gaat de voorkeur naar het gemengde bedrijf waar zowel dierlijke als plantaardige productie toegepast wordt. Biologische dieren eten biologisch voer en andere natuurlijke stoffen van niet-agrarische oorsprong.

Een biologische veeteler houdt maximaal rekening met de soortspecifieke behoeften en dierenwelzijn staat hoog aangeschreven. Door beweging en toegang tot uitloop in de open lucht versterkt het immuunsysteem en de natuurlijke weerstand tegen ziekten. De veeteler houdt daar ook rekening mee bij de keuze van de rassen. De dieren moeten zich goed aan de lokale omstandigheden kunnen aanpassen en resistent zijn tegen ziekten en gezondheidsproblemen.

2. Omschakeling

Vooraleer je producten als biologisch in de handel mag brengen, moet je zowel grond als dieren omschakelen van gangbaar naar biologisch. Daarvoor geldt een minimale periode waarin je de wettelijke regels van de biologische productie toepast en je onder controle staat, maar je de producten nog niet als biologisch mag verkopen. Dit is de omschakelingsperiode.

De omschakeling kan in één keer voor het hele bedrijf gebeuren, maar dat hoeft niet. Onder bepaalde voorwaarden kan het in stappen gebeuren of kan je het bedrijf gedeeltelijk omschakelen. Je leest hierover meer onder punt 3: 'scheiding tussen biologisch en gangbaar'.

De producten uit de omschakeling hou je gescheiden van de biologische producten. Om die scheiding te kunnen aantonen, hou je ook een register bij. Je leest hierover meer in hoofdstuk 3.

2.1 - Startdatum van de omschakelingsperiode

De omschakelingsperiode gaat in zodra de marktdeelnemer kennis heeft gegeven van zijn activiteit aan ADLO en zijn biologisch bedrijf aan het controlesysteem heeft onderworpen, m.a.w het contract met een controleorganisatie heeft ondertekend. Het kennisgevingsformulier kan je opvragen bij je controleorganisatie van je keuze. In Vlaanderen heb je de keuze tussen drie controleorganisaties:

- BE-BIO-01 Certisys
- BE-BIO-02 Tüv Nord Integra
- BE-BIO-03 Quality Partner

Voor meer informatie over deze controleorganisaties en hun tarieven verwijzen we graag door naar de controleorganisaties zelf

2.2 - Gelijktijdige omschakeling van dieren, uitloop en percelen voor voederproductie

Als je het volledige bedrijf in één keer wil omschakelen, bedraagt de omschakelingsperiode 24 maanden voor zowel de dieren en de uitloop, als de percelen voor de voederwinning. Hierbij mogen de nog aanwezige (gangbare) voedervoorraden opgebruikt worden (als die niet buitensporig groot zijn) en mag ook al het voeder dat tijdens deze 24 maanden op het bedrijf wordt geproduceerd, aan de dieren worden gegeven. Dit is een aantrekkelijk systeem voor bedrijven die zelf een aanzienlijk deel van hun voer kunnen produceren.

2.3 - Periode van de omschakeling van het gras- en akkerland

De duur van de omschakelperiode is afhankelijk van het type gewas. Tijdens de omschakelperiode moet je alle wettelijke regels toepassen. Voor de plantaardige productie verwijzen we hiervoor verder naar het desbetreffende onderdeel van deze publicatie.

Type gewas	Omschakelperiode
Éénjarige gewassen	2 jaar voor de zaai
Grasland en blijvende voedergewassen	2 jaar voor het gebruik als biologisch diervoeder
Andere blijvende gewassen	3 jaar voor de oogst

Gras en voedergewassen geoogst na 12 maand mogen verkocht worden als 'product in omschakeling naar de biologische landbouw', op voorwaarde dat ze slechts één ingrediënt bevatten.

Voorwaarde	Toegelaten referentie
Product geoogst minder dan 12 maanden na het begin van de omschakeling	Geen
Product geoogst na 12 maanden na het begin van de omschakeling en voor het einde van de omschakelperiode	'In de periode van omschakeling naar de biologische landbouw verkregen product'
Éénjarige gewassen: de gewassen werden ten minste 2 jaar na het begin van de omschakeling gezaaid	'product afkomstig van de biologische landbouw'
Grasland en blijvende voedergewassen: oogst ten minste 2 jaar na het begin van de omschakeling	'product afkomstig van de biologische landbouw'

2.3.1 - In aanmerking nemen van een voorafgaande periode als omschakelingsperiode

In uitzonderlijke gevallen kan je, onder strikte voorwaarden, een aanvraag indienen om de periode voorafgaand aan de kennisgeving met terugwerkende kracht te laten erkennen als onderdeel van de omschakelperiode.

2.3.1.1 - Beheersovereenkomsten plattelandontwikkeling

Als op het perceel maatregelen zijn toegepast in het kader van beheersovereenkomsten inzake plattelandontwikkeling, en die maatregelen zelf de garantie inhouden dat het perceel niet behandeld werd met producten die niet zijn toegestaan in biologische landbouw, dan kan dit in aanmerking komen voor een omschakelperiode met terugwerkende kracht.

Je bezorgt je aanvraag aan je controleorganisatie die hierover advies moet geven aan ADLO, binnen de 14 dagen na ontvangst. Ten laatste 30 dagen nadat ze het advies heeft ontvangen, zal ADLO je schriftelijk op de hoogte brengen van haar beslissing.

2.3.1.2 - Natuur- of landbouwgrond die ten minste 3 jaar niet behandeld is geweest met producten die niet zijn toegestaan in bio

Als je kan bewijzen dat de grond waarop je biologisch wil produceren ten minste drie jaar niet behandeld is geweest met producten die niet zijn toegestaan in de biologische landbouw, dan kan dit eveneens in aanmerking komen voor een omschakelperiode met terugwerkende kracht.

Deze bewijslast kan gebeuren aan de hand van een verklaring van een onafhankelijke instantie. De aanvraagprocedure is dezelfde als onder punt 2.3.1.1.

2.3.1.3 - Verplichte behandeling van het perceel of wetenschappelijk onderzoek

Biopercelen of percelen in omschakeling die behandeld worden met producten die niet zijn toegestaan in de biologische landbouw, moeten in principe opnieuw de periode van de omschakeling doorlopen. De producten van de oogst die op die behandeling volgt, mogen niet verkocht worden als biologisch. Als die behandeling wettelijk verplicht was of gebeurde in het kader van een erkend wetenschappelijk onderzoek, is een vermindering van deze nieuwe omschakelperiode mogelijk. De overheid zal daarbij rekening houden met de duur voor de afbraak van het betrokken product.

Je bezorgt je aanvraag aan je controleorganisatie, die hierover binnen de 14 dagen advies moet geven aan ADLO. Ten laatste 14 dagen nadat ze het advies heeft ontvangen, zal ADLO je schriftelijk op de hoogte brengen van haar beslissing.

2.3.2 - Verlenging van de omschakeling

ADLO kan beslissen om de omschakelperiode te verlengen als de grond verontreinigd is met producten die niet toegestaan zijn in de biologische landbouw.

Dit gebeurt hetzij na advies van je controleorganisatie, hetzij na vaststelling door de ADLO zelf. Je wordt er schriftelijk van op de hoogte gebracht.

2.4 - Weidegronden en openluchtruimten voor omnivoren en konijnen

De omschakeling van weidegronden en openluchtruimten (uitlopen) voor omnivoren zoals pluimvee en varkens, duurt slechts één jaar. Hetzelfde geldt voor weidegronden voor konijnen. Deze periode mag ingekort worden tot zes maanden als de grond tijdens het voorafgaande jaar niet behandeld is geweest met producten die niet toegestaan zijn in de biologische productie. Daarvan moet je dan wel bewijsstukken bijhouden.

2.5 - Omschakeling van de dieren

2.5.1 - Omschakeling gelijktijdig voor het gehele bedrijf

Als de omschakeling voor het hele bedrijf gelijktijdig plaats vindt, dan is de totale gecombineerde omschakelingsperiode 24 maanden voor alle gronden en dieren die al op het bedrijf aanwezig waren. De dieren worden dan voornamelijk gevoederd met producten die afkomstig zijn van de productie-eenheid.

2.5.2 - Omschakelingsperiode bij aankoop van niet-biologische dieren

Een biologische veehouderij kan in beperkte mate gangbare dieren binnen brengen. Onder punt 4.3 is weergegeven onder welke voorwaarden dit kan. In de tabel hieronder is de omschakelingsperiode per diersoort weergegeven.

Diersoort en voorwaarden tot aankoop	Omschakelingsperiode
Runderen/hertachtigen	Vlees: 12 maanden (en ten minste $\frac{3}{4}$ van de levensduur); melk: 6 maanden
Varkens	6 maanden
Schape en geiten	6 maanden
Kippen	6 weken voor pluimvee voor eierproductie/ 10 weken voor pluimvee voor vleesproductie
Struisvogels	8 maanden
Konijnen	4 maanden

Tabel 3: omschakelingsperiode per diersoort

2.5.3 Gefaseerde omschakeling in geval van biomelk

Met gefaseerde omschakeling naar een biologische melkveehouderij bedoelen we dat de landbouwer start met de omschakeling van de voederproductie en ten vroegste 12 maanden later start met de omschakeling van het melkvee. Rekening houdend met het weidebeheer en de perceelsaangifte lijkt een gunstig moment te zijn vanaf 1 april - 1 mei. Als je voldoet aan bepaalde voorwaarden inzake het veevoeder, kan je de melk van de dieren die al aanwezig waren op het bedrijf na een omschakelingstermijn van 6 maanden als biologische melk op de markt brengen. De dieren zelf zijn op dat moment nog niet omgeschakeld en doorlopen een aparte omschakelingstermijn.

Wat zijn de voorwaarden voor het veevoeder?

Gefaseerde omschakeling van melkvee is mogelijk als je tenminste een jaar vóór de start van de omschakeling van de dierlijke productie bent gestart met de omschakeling van de voederproductie.

Zodra de voederproductie haar eerste jaar van omschakeling doorlopen heeft, kan je starten met de omschakeling van de dieren.

Vanaf de start van de omschakeling van de dieren mag je het voederrantsoen als volgt invullen:

- maximaal 100% omschakelingsvoeder van het eigen bedrijf (oogst uit tweede omschakelingsjaar, als dat er al zou zijn) en maximaal 30% indien niet afkomstig van het eigen bedrijf);
- maximaal 20%: begrazing of oogst van blijvend grasland, van blijvende voedergewassen of van eiwithoudende gewassen die tijdens het eerste omschakelingsjaar (van de plantaardige productie) zijn ingezaaid en op voorwaarde dat deze percelen van het eigen bedrijf zijn en tijdens de laatste vijf jaar geen deel hebben uitgemaakt van een biologische productie-eenheid van dat bedrijf;
- biologisch voeder.

Je mag geen gangbaar voeder gebruiken, ook geen eigen overschotten. Tevens mag je geen voeder van het eerste jaar in omschakeling geven, met uitzondering van maximaal 20% begrazing of oogst van blijvende voedergewassen of eiwithoudende gewassen die tijdens het eerste omschakelingsjaar (van de plantaardige productie) zijn ingezaaid. Zo kan bijvoorbeeld geen maïs gevoederd worden dat geoogst werd in het eerste omschakelingsjaar.

Rekening houdend met de weidegang en de perceelsaangifte, is 1 april of 1 mei een gunstig moment om te starten met de omschakeling van de dieren. De omschakeling mag echter op ieder moment starten. De omschakeling van de dierlijke productie kan wel ten vroegste starten 12 maanden na de start van de omschakeling van de voederproductie.

Wat met de omschakelingstermijn van de dieren zelf?

Een kalf dat tijdens de omschakelingstermijn van 6 maanden is geboren, is op dat moment nog geen biologisch kalf. Dit kalf zal pas biologisch zijn vanaf de leeftijd van 12 maanden. Een kalf dat geboren is na de omschakelingstermijn van 6 maanden is wel onmiddellijk van bij de geboorte een biologisch kalf.

In de bijlage achteraan Bio en de Wet vind je een aantal schematische voorstellingen van hoe de omschakelingstermijn concreet in elkaar zit. Per schema vind je ook de informatie.

Verkoop van dieren in omschakeling

Als je een dier in omschakeling verkoopt aan een andere biologische boer waar de dieren ook in omschakeling of reeds bio zijn, dan zal dat dier zijn eigen omschakelingstermijn hebben.

Een vaars die nog niet geworpen heeft, die je in je bedrijf introduceert, en die in omschakeling is, die reeds gedekt was en na de introductie kalft, zal een omschakelingstermijn van in totaal 6 maanden moeten doorlopen hebben vooraleer zij biomelk zal produceren. Hiervoor mag je de omschakelingstijd van het bedrijf waarvan de vaars afkomstig is optellen bij de resterende tijd op het bedrijf waar ze naartoe werd gebracht. Je moet de melk gescheiden houden ofwel gedurende die zes maanden aan het kalf geven. De vaars zelf zal een omschakelingstermijn moeten doorlopen die driekwart van haar leven op een biologisch bedrijf inhoudt.

3. Scheiding tussen biologisch en gangbaar

Zodra je biologische producten produceert, moet het volledige landbouwbedrijf beheerd worden overeenkomstig de biologische regelgeving.

Het is verboden om dezelfde diersoort zowel bio als gangbaar te houden binnen het bedrijf.

3.1 - Uitzonderingen op dit verbod

Voor landbouwonderzoek of onderwijs kan je toestemming vragen om biologische en gangbare dieren van dezelfde soort te houden, op voorwaarde dat

- je adequate maatregelen treft om te garanderen dat de dieren, de dierlijke producten, de mest en de diervoeders steeds van elkaar gescheiden zijn
- je die maatregelen vooraf aan je controleorganisatie meldt
- je de controleorganisatie vooraf op de hoogte brengt van elke levering of verkoop van dieren of dierlijke producten
- je de controleorganisatie op de hoogte brengt van de hoeveelheden die biologisch en gangbaar zijn geproduceerd, samen met alle kenmerken om de producten te kunnen identificeren

ADLO moet de uitzondering goedkeuren. Het aanvraagformulier kan je verkrijgen via je controleorganisatie. Je bezorgt je aanvraag aan je controleorganisatie, die hierover binnen de 14 dagen advies moet geven aan ADLO. Ten laatste 30 dagen na aanvraag zal ADLO je schriftelijk op de hoogte brengen van haar beslissing.

3.2 - Gangbare dieren van een andere soort

3.2.1 - Voorwaarde

Gangbare dieren van een andere soort mogen op het bedrijf aanwezig zijn, als de gebouwen, percelen, dieren en zowel de gebruikte als geproduceerde producten van beide productietypes duidelijk van elkaar gescheiden zijn. Om die scheiding te kunnen aantonen, hou je een register bij.

3.2.2 - Begrazen van biopercelen door gangbare dieren

Gangbare dieren mogen gedurende een beperkte periode per jaar gebruik maken van biologische weiden. Deze dieren moeten afkomstig zijn uit landbouwsystemen die in aanmerking komen voor landbouwmilieusubsidies (extensieve teelt). Ze mogen niet op hetzelfde moment als de biologische dieren op deze weidegrond aanwezig zijn. Uiteraard moet het om verschillende soorten gaan. Het aantal dieren per ha moet bovendien overeenkomen met maximum 170 kg N/ha/jaar (zie ook onder punt 5.4).

In dit geval moet je ook de nodige bewijsstukken bijhouden. Je moet met andere woorden de periode van begrazing registreren.

3.3 - Scheiding binnen een bedrijf die zowel biologische als gangbare dieren produceert

Als er zowel gangbare als biologische dieren (van verschillende soorten) en hun producten op het bedrijf zijn, moet je de grond, de dieren, alle gebruikte producten en de eindproducten op elk moment, inclusief opslag en transport, goed van elkaar gescheiden houden.

Om die scheiding te kunnen aantonen, hou je ook een register bij.

3.4 - Scheiding bij opslag

De opslag van biologische gewassen, omschakelingsgewassen en gangbare gewassen moet altijd duidelijk gescheiden zijn. Je moet alle nodige maatregelen nemen om de producten te identificeren en om vermenging of verwisseling met gangbare producten te voorkomen.

Een aparte opslagruimte is niet altijd nodig. De scheiding kan bijvoorbeeld worden aangebracht door aparte rekken of stellingen binnen één magazijn. In de opslagruimte moeten partijen te identificeren zijn en vermenging of verontreiniging moet worden uitgesloten.

Bij opslag van biologische producten in ruimtes waar voordien gangbare producten aanwezig waren, is voorafgaande reiniging verplicht. Er moet een registratiesysteem aanwezig zijn waarmee je kunt aantonen dat er daadwerkelijk gereinigd is. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van een reinigingschecklist. Als de opslag bij een ander bedrijf gebeurt, is er sprake van uitbesteding en moet de opslaglocatie van dit bedrijf biologisch gecertificeerd zijn.

3.5 - Opslag van in de biologische landbouw verboden stoffen

Het is verboden om in de biologische eenheden van je bedrijf grondstoffen op te slaan die niet toegestaan zijn in de biologische productie.

Een uitzondering hierop is de opslag van allopathische geneesmiddelen. Voorwaarde is dat deze middelen door een dierenarts zijn voorgeschreven in het kader van een toegestane behandeling. Ze zijn dan gestockeerd in een gecontroleerde omgeving en ingeschreven in het veeboek.

4. Herkomst en aankoop

4.1 - Biologische oorsprong

Runderen, geiten, schapen, varkens en pluimvee die je in het biologisch bedrijf binnen brengt, moeten in principe van biologische oorsprong zijn. Ze moeten dus vanaf de geboorte op een biologisch bedrijf geleefd hebben.

De dieren die op de startdatum van de omschakelingsperiode op het bedrijf aanwezig waren, worden mee omgeschakeld. Hun producten mag je na 24 maanden als biologisch verkopen.

4.2 - Selectie van rassen

Bij de selectie van rassen geef je in de biologische productie de voorkeur aan inheemse rassen en stammen. Je houdt bij de keuze rekening met volgende factoren:

- Het vermogen van de dieren om zich aan de lokale omstandigheden aan te passen
- Hun levenskracht
- Hun resistentie tegen ziekte
- Preventie van specifieke ziekten en andere gezondheidsproblemen, zoals stresssyndroom bij varkens, PSE-syndroom ('pale, soft, exudative'), acute dood, spontane abortus en moeilijke geboorten die keizersneden nodig maken en die in verband worden gebracht met sommige, in de intensieve houderij gebruikte rassen
- Voorkomen van het lijden van de dieren
- Vermijden van de noodzaak tot verminking van de dieren

De dieren moeten zich op een natuurlijke manier kunnen voortplanten. Na drie volledige jaren biologische productie moet het aantal natuurlijke geboorten bij rundvee tenminste 30% van het totaal aantal geboorten zijn. Na vijf volle jaren biologische productie moet dit tenminste 90% zijn.

Biologische vleeskippen zijn traag groeiende rassen, en mogen pas later geslacht worden dan doorgaans bij gangbaar het geval is. De dieren moeten een minimumleeftijd hebben vooraleer ze geslacht worden (zie onder punt 11). Deze minimum leeftijd geldt niet als een van de volgende rassen gebruikt wordt:

- SA51 x X44B (SASSO)
- SA51 x XL44 (SASSO)
- JA57 x I66C (HU BBARD)
- Kabir 277 x GGK NN (K ABIR)
- Kabir 277x GGK (K ABIR)
- Kabir 99 x GGK NN (K ABIR)

Bij de kweek van slakken komen enkel de volgende rassen in aanmerking:

- Helix Aspersa aspersa
- Helix Aspersa maxima
- Helix pomatia

4.3 - Uitzonderlijke aankoop van gangbare dieren

Onder bepaalde voorwaarden kan je gangbare dieren inbrengen op het biologisch bedrijf:

- Bij een algemene omschakeling (zie hierboven)
- Wanneer je voor het eerst een veestapel samenstelt
- Als er onvoldoende biologische dieren beschikbaar zijn

De voorwaarden en de respectievelijke omschakelingsperioden per diersoort vind je in Tabel 4. Tijdens de omschakelingsperiode hou je de dieren volgens de biologische voorschriften.

Diersoort en voorwaarden tot aankoop	Omschakelingsperiode
Runderen/paardachtigen	
<ul style="list-style-type: none"> - Mannelijke fokdieren - Om een kudde te vergroten of te vernieuwen mogen vrouwelijke zoogdieren die nog niet hebben geworpen maximaal 10 % uitmaken van het aantal volwassen dieren per jaar. Als je minder dan 10 paarden of runderen hebt, is vernieuwing beperkt tot 1 dier per jaar. - Kalveren en veulens jonger dan 6 maanden mogen de eerste keer ingebracht worden voor het samenstellen van een veestapel 	<p>Vlees: 12 maanden (en ten minste $\frac{3}{4}$ van de levensduur); melk: 6 maanden</p>
Hertachtigen	
<ul style="list-style-type: none"> - Je mag vrouwelijke dieren die nog niet hebben geworpen binnenbrengen tot een maximumpercentage van 10% van de volwassen hertachtigen op het biologisch bedrijf. - Hertenkalfjes jonger dan drie maanden mogen ingebracht worden 	<p>12 maanden</p>
Varkens	
<ul style="list-style-type: none"> - Om een kudde te vergroten of te vernieuwen, mogen vrouwelijke dieren die nog niet hebben geworpen, maximaal 20% uitmaken van het aantal volwassen dieren per jaar. Als je minder dan 5 varkens hebt, is vernieuwing beperkt tot één dier per jaar. - Biggen mogen de eerste keer ingebracht worden voor het samenstellen van de veestapel. Ze moeten minder dan 35 kg wegen. Dit geldt niet voor afmest. 	<p>6 maanden</p>
Schape en geiten	
<ul style="list-style-type: none"> - Om een kudde te vergroten of te vernieuwen, mogen vrouwelijke dieren die nog niet hebben geworpen, maximaal 20% uitmaken van het aantal volwassen dieren per jaar. Als je minder dan 5 schape of geiten hebt, is vernieuwing beperkt tot één dier per jaar. - Lammeren en geiten jonger dan 60 dagen mogen de eerste keer ingebracht worden voor het samenstellen van een veestapel. 	<p>6 maanden</p>
Kippen	
<p>Je mag gangbare kuikens van max. 3 dagen binnenbrengen, maar je moet dit vooraf aan je controleorganisatie melden.</p>	<p>6 weken voor pluimvee voor eierproductie/ 10 weken voor pluimvee voor vleesproductie</p>
Struisvogels	
<ul style="list-style-type: none"> - Je mag vrouwelijke dieren die nog niet gelegd hebben, binnenbrengen tot een maximaal percentage van 10% van de volwassen struisvogels op het biologisch bedrijf - Kuikens jonger dan 3 dagen mogen de eerste keer ingebracht worden voor het samenstellen van de groep 	<p>8 maanden</p>

Konijnen	
- Voedsters die zich nog niet hebben voortgeplant mogen maximaal 40% uitmaken van het aantal volwassen dieren per jaar.	4 maanden
- Konijnen jonger dan 30 dagen mogen de eerste keer ingebracht worden voor het samenstellen van de groep.	
Slakken	
Fokdieren, op voorwaarde dat er geen biologische te verkrijgen zijn.	

Tabel 4: aankoop gangbare dieren en omschakelingsperiode

Bij een grote uitbreiding, de overschakeling op een ander ras/soort of wanneer het om rassen gaat die verloren dreigen te gaan voor de landbouw, kunnen de percentages voor het binnen brengen van vrouwelijke dieren die nog niet hebben geworpen, verhoogd worden tot 40%. In het laatste geval (rassen die verloren dreigen te gaan) mogen de dieren zelfs al geworpen hebben. In al deze gevallen moet je wel toestemming hebben van de overheid. Je doet je aanvraag via je controleorganisatie, die binnen de 14 dagen advies moet geven aan ADLO. ADLO zal je schriftelijk op de hoogte brengen van haar beslissing binnen de 14 dagen na ontvangst van dit advies.

Ook bij noodsituaties zoals grote sterfte, kan de overheid toestemming geven om gangbare dieren binnen te brengen.

5. Voeding

5.1 - Algemeen

In principe worden biologische dieren gevoederd met voer dat bestaat uit biologische ingrediënten en andere natuurlijke stoffen van niet-agrarische oorsprong.

Bio streeft een kwaliteitsproductie na en niet zozeer een snelle, maximale productie.

De voeders zijn aangepast aan de behoeften van het dier in de verschillende stadia van zijn ontwikkeling. Jonge zoogdieren krijgen bij voorkeur moedermelk:

- Ten minste 3 maanden voor runderen en paardachtigen
- Ten minste 45 dagen voor schapen en geiten
- Ten minste 40 dagen voor varkens

Het voeren van herbivoren is zoveel mogelijk gebaseerd op begrazing op biologische weidegronden. Ten minste 60 % van de droge stof van het dagrantsoen van herbivoren bestaat uit 100% biologisch ruwvoer, verse of gedroogde biologische voedergewassen of biologisch kuilvoer. Voor dieren in de zuivelproductie mag dit bij het begin van de lactatie en voor maximaal 3 maanden 50% zijn. De percentages worden berekend op het droge stof gehalte.

Ook varkens en pluimvee moeten dagelijks biologisch ruwvoer, verse of gedroogde biologische voedergewassen of biologisch kuilvoer krijgen.

Groeibevorderaars en synthetische aminozuren zijn niet toegelaten. Ook stoffen om de groei of de productie te bevorderen (inclusief antibiotica, coccidiostatica en andere kunstmatige groeibevorderende hulpstoffen) en hormonen of soortgelijke stoffen zijn verboden.

Het rantsoen mag geen bloedarmoede veroorzaken.

Mestmethoden moeten in alle stadia van het kweekproces omkeerbaar zijn. Dwangvoeding is verboden.

5.2 - Eigen veevoeders en regionaliteit

Je streeft er zoveel mogelijk naar om de veevoeders op je eigen bedrijf te produceren.

Ten minste 60% van het voer voor herbivoren is ofwel afkomstig van je eigen bedrijf, ofwel afkomstig van een ander biologisch landbouwbedrijf uit de regio met wie je een samenwerking hebt.

Ten minste 20% van het voer voor kippen en varkens is ofwel afkomstig van je eigen bedrijf, ofwel afkomstig van een ander biologisch landbouwbedrijf uit de regio met wie je een samenwerking hebt. Je kan dit ook regelen met een veevoederbedrijf die beschikt over certificaten van regionale biologische veevoeders.

5.3 - Omschakelingsvoeders

Het rantsoen mag maximaal 30% omschakelingsvoer bevatten. Dit aandeel mag tot 100% worden verhoogd indien de omschakelingsdiervoeders afkomstig zijn van het eigen bedrijf.

Als je als producent van dierlijke producten zelf percelen (grasland, voedergewassen, eiwitgewassen) in omschakeling hebt, en die percelen tijdens de laatste vijf jaar geen deel hebben uitgemaakt van het biologische gedeelte van je bedrijf:

- Tijdens het eerste omschakelingsjaar ingezaaid: de plantaardige producten van de percelen in omschakeling mogen gemiddeld maximaal 20% van de totale gemiddelde hoeveelheid gevoederde diervoeders deel uitmaken
- Die 20% mag je nog aanvullen met omschakelingsvoeder van andere bedrijven, tot maximaal 30% in totaal
- Na het eerste omschakelingsjaar zijn de producten afkomstig van die percelen omschakelingsvoerders: de producent mag dit voor 100% gebruiken voor z'n eigen dieren

Voor gebruik door andere bioboeren of door andere boeren in omschakeling:

- De producten uit het eerste omschakelingsjaar: mogen niet gebruikt worden op andere bedrijven;
- Omschakelingsvoerders (voerders afkomstig van omschakelingspercelen die meer dan 1 jaar in omschakeling zijn): maximaal 30%.

Deze cijfers worden telkens berekend als percentage van de droge stof van de diervoeders van plantaardige oorsprong.

5.4 - Aangekochte voeders

Als producent kan je ook voeders aankopen bij een veevoederfabrikant. Niet alle voeders mogen aangekocht worden.

Voor herbivoren moet de aankoop van veevoerders van de fabrikant beperkt worden tot 40% (berekend op het jaarlijkse totale voederrantsoen). Voor de éénmagigen mogen alle voeders aangekocht worden maar moet je wel rekening houden met de regionaliteit (zie onder 5.2). Er zijn twee categorieën:

- Producten waarvan alle ingrediënten van plantaardige of dierlijke oorsprong biologisch zijn: deze producten mogen als 'biologisch' geëtiketteerd worden
- Producten die minder dan 95% bio-ingrediënten bevatten: deze producten dragen het opschrift 'mag in de biologische productie worden gebruikt overeenkomstig de Verordeningen (EG) nr. 834/2007 en (EG) nr. 889/2008'. Deze producten kunnen omschakelingsvoerders bevatten.
- Als je voeders aankoopt die biologisch geëtiketteerd zijn, mag je die gebruiken bij zowel herbivoren als niet-herbivoren. Je mag deze voeders onbeperkt gebruiken, op voorwaarde dat je rekening houdt met de regionaliteit (zie 5.2).

Bij voeders van de categorie 'mag in de biologische productie worden gebruikt overeenkomstig de Verordeningen (EG) nr. 834/2007 en (EG) nr. 889/2008' moet je wel letten op enkele zaken:

- Als er gangbare melasse en kruiden in de voeders aanwezig zijn, moet je erover waken dat deze maximaal één procent uitmaken van de totale voeding van de dieren (berekend op jaarbasis)
- Als er gangbare eiwitten aanwezig zijn in de voeders, mogen deze voeders enkel gebruikt worden voor eenmagigen. Het aandeel gangbare eiwitten mag maximaal 5% uitmaken van het totale jaarlijkse voederrantsoen
- Als er producten als vis, vismeel, olie en hydrolysaten aanwezig zijn in de voeder mogen die enkel gebruikt worden bij niet-herbivoren. De vishydrolysaten zijn enkel toegelaten bij jonge dieren
- Als er gewassen uit omschakeling (vanaf tweede jaar omschakeling) aanwezig zijn in de voeders mogen die maximum 30% van het totale voedingsrantsoen uitmaken.

5.5 - Uitzonderlijk gebruik van gangbare voeders

5.5.1 - Gangbare eiwitten voor kippen en varkens

Omdat er in Europa onvoldoende biologische eiwithoudende gewassen geteeld worden om te kunnen voldoen aan de eiwitbehoefte van biologische varkens en kippen, laat de overheid nog tot eind 2017 toe om tijdelijk eiwitten van gangbare oorsprong te gebruiken. Deze gangbare eiwitten mogen slechts 5% van het jaarlijkse voedingsrantsoen uitmaken. Je moet hierover een register bijhouden om de controleorganisatie aan te tonen dat deze afwijking noodzakelijk is. Deze eiwitten zijn meestal verwerkt in de aangekochte veevoeders.

5.5.2 - Gangbare melasse en kruiden

Gangbare melasse en kruiden mogen gebruikt worden in alle voeders, maar hun aandeel mag slechts 1% zijn van het totale jaarlijkse voedingsrantsoen van de dieren. Deze ingrediënten kunnen enkel gebruikt worden als ze niet beschikbaar zijn in biologische vorm én op voorwaarde dat de kruidenextracten niet geproduceerd zijn met chemische solventen.

5.5.3 - Tijdelijke specifieke ontheffingen

Door slechte weersomstandigheden kan het voorvallen dat er onvoldoende biologisch voeder beschikbaar is. In dat geval onderzoekt de Vlaamse overheid of ze de mogelijkheid tot ontheffing moeten geven voor het gebruik van gangbare ingrediënten of een hoger percentage omschakelingsingrediënten.

Wie daar gebruik van wil maken, moet wel individueel ontheffing aanvragen. Het formulier en de werkwijze vind je op <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=1836>. Deze aanvraag maak je over aan je controleorganisatie die hierover advies zal geven aan ADLO. Binnen de 21 dagen zal ADLO je laten weten of de ontheffing verleend wordt.

5.6 - Toevoegingsmiddelen

De toevoegingsmiddelen uit tabel 5 zijn toegestaan (zie bijlage 1).

5.7 - Minerale voedingsmiddelen

Minerale voedingsmiddelen uit volgende lijst zijn toegestaan.

Kalkhoudende zeeschelpen	Calciummagnesiumfosfaat
Maerl (kalkwieren)	Magnesiumfosfaat
Lithothamnion (kalkwieren)	Mononatriumfosfaat
Calciumgluconaat	Calciumnatriumfosfaat
Calciumcarbonaat	Natriumchloride
Gedefluoreerd monocalciumfosfaat	Natriumbicarbonaat
Magnesiumoxide (watervrije magnesia)	Natriumcarbonaat
Magnesiumsulfaat	Natriumsulfaat
Magnesiumchloride	Kaliumchloride
Magnesiumcarbonaat	

5.8 - Gisten

Het is toegestaan om volgende (bij) producten te gebruiken ontstaan uit fermentatie van micro-organismen waarvan de cellen gedood of gedeactiveerd zijn:

saccharomyces cerevisiae
saccharomyces carlsbergiensis

5.9 - Producten van duurzame visvangst

Je mag gebruik maken van vis, vismeel, olie, en hydrolysaten van duurzame visvangst op voorwaarde dat er geen chemische solventen gebruikt werden bij de productie ervan. Dit kan enkel bij niet-herbivoren.

Het gebruik van vishydrolysaten is enkel toegelaten bij jonge dieren.

6.Grondgebondenheid en mestbeheer

De biologische productie streeft grondgebondenheid na. Het aantal dieren buiten moet ook beperkt worden om overbegrazing, vertrappelen van de bodem, bodemerosie en vervuiling zoveel mogelijk te beperken. Dit aantal komt dan ook overeen met de maximale hoeveelheid stikstof die jaarlijks aan de bodem mag worden toegediend, nl. 170 kg stikstof uit dierlijke mest per hectare, of minder als gevolg van de mestwetgeving MAP 5. Meer dieren per hectare is enkel mogelijk als je de mestafzet kunt regelen voor de te veel geproduceerde biologische mest. Dat kan door een samenwerkingsverband met een ander biologische bedrijf af te sluiten, bv. een akker- of tuinbouwer. Ook voor hem geldt uiteraard de norm van maximaal 170 kg stikstof uit dierlijke mest per jaar (of minder als gevolg van de mestwetgeving MAP 5), rekening houdend met de totale biologische bedrijfsoppervlakte.

Voor de berekening hou je rekening met alle biologische dieren op het biologische gedeelte van het bedrijf, en alle biopercelen van het bedrijf en deze van de bioproducenten waar je een schriftelijke overeenkomst mee hebt. Het aantal biologische dieren dat volgens de overheid overeen komt met 170 kg stikstof per hectare vind je terug via deze link:
<https://landvis.be/sites/default/files/attachments/Uitscheidingscijfers.xlsx>.

Voor de nettostikstofuitscheiding mag je verliezen in rekening brengen. Meer informatie daaromtrent vind je op www.vlm.be/nl/themas/Mestbank/mest/dierlijke-productie/stikstofverliezen/Paginas/default.aspx

7. Huisvesting, uitlopen en weidegang

De biologische wetgeving voorziet voorwaarden voor de veehouderijpraktijken die waarborgen dat aan de biologische en ethologische behoeften van de dieren wordt voldaan.

De luchtcirculatie, het stofgehalte, de temperatuur, de relatieve luchtvochtigheid en de gasconcentraties in de biologische stallen zijn geschikt dankzij een aangepaste isolatie, verwarming en ventilatie. Er is voldoende daglicht aanwezig.

Uiteraard hou je de biologische dieren apart van de gangbare.

7.1 - Bezettingsgraad in binnenruimtes en uitlopen (openluchtruimtes)

Per diersoort zijn er wettelijke minimumoppervlakten vastgelegd voor zowel de binnenruimtes als de uitlopen (de buitenruimtes of openluchtruimtes). Bij het vastleggen heeft de wetgever rekening gehouden met het comfort, het welzijn en de soortspecifieke behoeften van de dieren, afhankelijk van de soort, het ras en de leeftijd.

De veebezetting waarborgt het welzijn van de dieren door ervoor te zorgen dat ze voldoende ruimte hebben om te kunnen staan, gemakkelijk te gaan liggen, zich om te draaien, zich te verzorgen en alle natuurlijke bewegingen te kunnen uitvoeren.

Het aantal dieren buiten moet ook beperkt worden om overbegrazing, vertrappelen van de bodem, bodemerosie en vervuiling zoveel mogelijk te beperken. Deze minimumoppervlaktes vind je in onderstaande tabellen.

Diersoort	Levend gewicht (kg)	Binnenruimte* (m ² /dier)	Buitenruimte (m ² /dier)
Fok- en mestrunderen en paardachtigen	< 100	1,5	1,1
	< 200	2,5	1,9
	< 350	4,0	3,0
	> 350	5,0 en + 1 m ² /100 kg	3,7 en + 0,75 m ² /100 kg
Melkkoeien		6,0	4,5
Fokstieren		10,0	30,0
Schapen en geiten		1,5	2,5
Lammeren/jonge geiten		0,35	0,5
Zogende zeugen met biggen tot 40 dagen		7,5 per zeug	2,5
Slachtvarkens	< 50	0,8	0,6
	< 85	1,1	0,8
	< 110	1,3	1,0
	> 110	1,5	1,2
Biggen ouder dan 40 dagen	< 30	0,6	0,4
Fokvarkens (zeug)		2,5	1,9
Fokvarkens (beer)		6,0	8,0
Fokvarkens (beer), als de boxen worden gebruikt voor natuurlijke dekking		10,0	
Hertachtigen jonger dan 12 maanden		2,0	4,0
Hertachtigen ouder dan 12 maanden		5,0	10,0

Vleeskonijnen ouder dan 42 dagen		0,2	minimaal 5 m ² /dier of minimaal 0,4 m ² /dier als de konijnen worden gehouden in kooien die dagelijks verplaatst worden naar een vers stuk gras, waarvan de bodem van de buitenruimte het eten van gras onder de kooien niet belet
Alle andere konijnen		0,6	0,6

Tabel 7: minimumoppervakten van binnen- en buitenruimte voor zoogdieren
* Voor de dieren beschikbare netto-oppervlakte

Diersoort	Binnenruimte (voor de dieren beschikbare netto-oppervlakte)		Buitenruimte (het aantal m ² dat bij toerbeurt per dier beschikbaar is)
	Max. aantal dieren /m ²	Zitstok en nest	
Legkippen	6	Zitstok: 18 cm/dier Nest: 7/nest of als gemeenschappelijk nest: 120 cm ² /dier	4
Poeljen: 3 dagen tot 6 weken	20		
Poeljen: 6 tot 12 weken	13		1
Poeljen: 12 tot 18 weken	10		1
Mestpluimvee in vaste pluimveestallen: slachtkuikens	10, met max. 21 kg levend gewicht/m ²		4
Mestpluimvee in vaste pluimveestallen: parelhoenders	10, met max. 21 kg levend gewicht/m ²		4
Mestpluimvee in vaste pluimveestallen: eenden	10, met max. 21 kg levend gewicht/m ²		4,5
Mestpluimvee in vaste pluimveestallen: kalkoenen	10, met max. 21 kg levend gewicht/m ²		10
Mestpluimvee in vaste pluimveestallen: ganzen	10, met max. 21 kg levend gewicht/m ²		15
Mestpluimvee in mobiele stallen (vloeroppervlakte maximaal 150m ² en ten minste 1 keer per jaar verplaatst naar een ander biologisch perceel)	16, met max. 30 kg levend gewicht/m ²		2,5
	m ² /dier		
Struisvogels 3 dagen tot 6	0,75		
Struisvogels 6 tot 12 weken	1,5		10
Struisvogels 12 weken tot 12 maanden	2,5		125
Struisvogels > 12 maanden	4,0		200

Tabel 8: minimumoppervakten van binnen- en buitenruimte voor pluimvee

	Binnenruimte	Buitenruimte
Slakken > 7 dagen	Nvt	< 330 dieren/m ²

Tabel 9: minimumoppervakten van binnen- en buitenruimte voor slakken

Uitlopen (openluchtruimtes of buitenruimte) mogen maximaal voor 50% afgedekt zijn.

7.2 - Specifieke voorschriften voor zoogdieren

Maximaal de helft van de totale vloeroppervlakte van de binnenruimte mag bestaan uit latten- of roosterconstructies. De rest van de oppervlakte moet dicht zijn, met een vlakke vloer waarop de dieren niet uitglijden.

Elk dier heeft in de stal een schone en droge lig- of rustruimte, ingestrooid met voldoende en droog strooisel uit een geschikt natuurlijk materiaal. Je mag dit strooisel verbeteren en verrijken met de minerale producten uit tabel 3 van het onderdeel 'plantaardige productie'.

7.2.1 - Herbivoren

7.2.1.1 - Aanbinden

Het aanbinden van dieren is in principe verboden. Hiervoor is wel een overgangsmaatregel voorzien. In stallen die al bestonden vóór 24 augustus 2000 mag je onder bepaalde voorwaarden nog runderen aanbinden tot ten laatste 31 december 2013. Hiervoor moet je wel een ontheffing krijgen aan de overheid. Voorwaarden zijn dat de runderen tijdens de graasperiode toegang hebben tot de weide. Wanneer begrazing niet mogelijk is, moeten die dieren tenminste twee keer per week toegang krijgen tot een uitloop in open lucht. De stallen moeten van voldoende strooisel zijn voorzien. De ontheffing heeft ook voor gevolg dat je bedrijf een extra controle zal krijgen.

Biologische bedrijven die minder dan vijftig aanbindplaatsen hebben, mogen rundvee wel aanbinden. Een eenvoudige melding vooraf aan je controleorganisatie volstaat. Ook hier zijn de voorwaarden dat de runderen tijdens de graasperiode toegang hebben tot de weide. Wanneer begrazing niet mogelijk is, moeten die dieren tenminste twee keer per week toegang krijgen tot een uitloop in open lucht.

7.2.1.2 - Kistkalveren verboden

Kalveren ouder dan een week mag je niet in individuele kisten onderbrengen.

7.2.1.3 - Weide en uitlopen

Herbivoren moeten, wanneer de weersomstandigheden en de staat van de grond dit toelaten, toegang krijgen tot weidegrond om te grazen. Deze verplichting is uiteraard niet van toepassing als de overheid omwille van volksgezondheid of diergezondheid dit algemeen niet toelaat.

Als de herbivoren tijdens de graasperiode toegang hebben tot de weide en ze tijdens de winter in de stal voldoende bewegingsruimte hebben, dan is er in de periode tussen 15 oktober tot en met 15 mei geen verplichte uitloop. Dit geldt niet voor konijnen.

Stieren van meer dan één jaar moeten steeds toegang hebben tot weidegrond of een uitloop (openluchtruimte).

Het afmesten van volwassen vleesrunderen mag binnen gebeuren. Voorwaarde is dat ze niet langer dan één vijfde van hun leven of niet langer dan drie maand binnen verblijven.

7.2.1.4 - Specifiek voor konijnen

De binnenruimte voor konijnen moet over een vaste bodem beschikken. Die mag verhoogd zijn en er mogen extra niveaus in aangebracht worden. De oppervlakte van de extra niveaus mag niet meegerekend worden bij de minimaal vereiste oppervlakte van de binnenruimte.

De minimale hoogte van zowel de binnen- als de buitenruimtes bedraagt 60 cm.

De voedsters moeten over een donkere nestplaats beschikken. Het houden van konijnen op roosters, traliewerk of een bodem zonder strooisel is niet toegelaten.

Als de voedsters apart gehuisvest worden, moet het mogelijk zijn dat ze elkaar kunnen zien door de afrastering. Als de voedsters in groepen gehouden worden, moet iedere voedster over minstens één donkere nestplaats kunnen beschikken.

Vleeskonijnen kunnen alleen afgemest worden op weiland waar ze ruwvoeder kunnen opnemen. Dat mag aangevuld worden met ander ruwvoeder.

Vanaf de leeftijd van 42 dagen krijgen de vleeskonijnen toegang tot weiland.

De sanitaire leegstand van de onverharde uitloop bedraagt minstens vier weken.

De jongen worden niet vroeger gespeend dan op een leeftijd van minimaal dertig dagen.

7.2.2 - Varkens

Behalve in de laatste fase van de dracht en tijdens de zoogperiode hou je de zeugen in groepen. Biggen mag je niet houden in vlakke batterijen en biggenkooien. De varkens moeten in de bewegingsruimten kunnen mesten en wroeten. Voor het wroeten mag je verschillende onderlagen gebruiken.

7.3 - Specifieke voorschriften voor pluimvee

7.3.1 - Stallen

Ten minste een derde van het vloeroppervlak van de stal bestaat uit een vaste bodem (dus geen latten- of roosterconstructie). De vaste bodem is bedekt met strooisel (stro, houtkrullen, zand, turfmolm,...).

De stal bevat voldoende zitstokken (zie tabel 8). De stallen zijn zo ontworpen dat alle dieren gemakkelijk toegang hebben tot de uitloop. Ze hebben openingen waardoor het pluimvee toegang heeft tot de uitloop. Deze openingen hebben een totale lengte van minimaal 4 meter per 100 m² beschikbare leefruimte. Het aantal dieren per stal is beperkt tot maximaal

- 4.800 vleeskippen
- 3.000 leghennen
- 5.200 parelhoenders
- 4.000 vrouwelijke Barbarijse eenden of Pekingeenden of 3.200 mannelijke Barbarijse eenden of Pekingeenden of andere eenden
- 2.500 kapoenen, ganzen of kalkoenen

Er is voldoende daglicht aanwezig. Dit mag je aanvullen met kunstlicht tot maximaal 16 uur licht per dag. Er is een ononderbroken rustperiode zonder kunstlicht van tenminste 8 uur.

In pluimveestallen voor legkippen moet voldoende vloeroppervlakte beschikbaar zijn voor het opvangen van de uitwerpselen.

In pluimveestallen voor vleeskippen is de totale nuttige oppervlakte kleiner dan 1.600 m² per productie-eenheid. Voor legkippen is er geen dergelijke beperking. In geen geval mag je pluimvee in afzonderlijke kooien houden.

Na het houden van een partij pluimvee maak je de stal volledig leeg, waarna die volledig wordt gereinigd en ontsmet. Deze vereiste geldt niet voor pluimvee dat niet in partijen wordt gekweekt en de hele dag vrij kan rondlopen.

7.3.2 - Uitlopen

Pluimvee moet tenminste één derde van haar leven vrije toegang hebben tot een uitloop in de open lucht. Alleen als de weersomstandigheden en de staat van de grond dit niet mogelijk maken, kan hiervan afgeweken worden. Als de pluimveehouder van oordeel is dat de weersomstandigheden het niet toelaten om de dieren buiten te laten, wordt dit tijdig (= voor het sluiten van de luiken) en dagelijks genoteerd in het veeboek. Vriesweer wordt niet aanzien als een reden om de toegang tot de buitenloop af te sluiten. Als de uitloop met sneeuw bedekt is of het oppervlak van de uitloop met water verzadigd is, mogen de luiken dicht.

Legkippen moeten vanaf 14 dagen na de aankomst in de legstal toegang krijgen tot de uitloop en dit dagelijks vanaf 11 uur in de voormiddag tot zonsondergang en dit tot ze het bedrijf verlaten. Opfokpoeljen moeten naar de buitenloop kunnen vanaf de leeftijd van 9 weken en dit vanaf 11 uur in de voormiddag tot zonsondergang.

Vleeskippen moeten naar de buitenloop kunnen vanaf de leeftijd van 6 weken en dit vanaf 11 uur in de voormiddag tot zonsondergang.

De uitloop moet begroeid zijn, schuilmogelijkheden bieden en de dieren gemakkelijk toegang bieden tot voldoende drink- en voederbakken.

Na het houden van een partij pluimvee, hou je de uitlopen tenminste 4 weken vrij om de vegetatie te laten aangroeien en omwille van gezondheidsredenen. Hiervan hou je bewijsstukken bij voor de

controle. Dit is niet van toepassing op pluimvee dat niet in partijen wordt gekweekt, niet in uitlopen wordt gehouden en de hele dag vrij kan rondlopen. Waterpluimvee moet verder ook toegang hebben tot een waterloop, een vijver, een meer of een poel, wanneer de weer- en hygiëneomstandigheden dit toelaten.

7.4 - Specifieke voorschriften voor slakken

Vanaf de leeftijd van 8 dagen moet je slakken houden in een begroeide oppervlakte. Op het einde van elke vetmestingscyclus moeten de buitenparken leeg blijven gedurende tenminste vier weken. Voor het slachten moeten de slakken uit de buitenparken genomen worden en moeten ze gedurende tenminste 5 dagen uitvasten. Het broeien gebeurt met kokend water, zonder gebruik van zout of azijn.

7.5 - Reiniging van gebouwen en materiaal

De stallen, hokken, uitrusting en gereedschappen moet je goed reinigen en ontsmetten om ziekten te voorkomen. Uitwerpselen, urine en voedselresten moet je regelmatig verwijderen om ongewenste geuren te beperken en te vermijden dat insecten of knaagdieren aangetrokken worden.

Voor de reiniging en desinfectie mag je enkel de producten gebruiken uit onderstaande lijst toegestane reinigings- en desinfecterende middelen

- Kalium- en natriumzeep
- Water en stoom
- Kalkmelk
- Kalk
- Ongebluste kalk
- Natriumhypochloriet (bijvoorbeeld bleekwater)
- Bijtende soda
- Bijtende potas
- Waterstofperoxide
- Natuurlijke plantenextracten
- Citroenzuur, perazijnzuur, mierenzuur, melkzuur, oxaalzuur en azijnzuur
- Alcohol
- Salpeterzuur (uitrusting van melkstallen)
- Fosforzuur (uitrusting van melkstallen)
- Fonnaldehyde
- Reinigings- en ontsmettingsmiddelen voor spenen en melkinstallaties
- Natriumcarbonaat

Om insecten en andere parasieten te verwijderen mag je gebruik maken van rodenticiden in vallen en de producten uit tabel 4 van het onderdeel plantaardige productie.

8. Gezondheid van de dieren

8.1 - Ziektepreventie

In de biologische veehouderij staat ziektepreventie voorop. Dit is gebaseerd op

- De selectie van rassen en foklijnen
- Veehouderijpraktijken
- Hoogwaardig voeder en evenwichtig rantsoen
- Lichaamsbeweging
- Een passende bezettingsgraad
- een volwaardige huisvesting onder hygiënische omstandigheden

Preventieve behandelingen met chemisch gesynthetiseerde, allopathische geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik, of antibiotica zijn niet toegestaan in bio. Er is sprake van een preventieve behandeling als de behandeling is toegepast zonder dat het dier de ziektesymptomen vertoont of vooraleer er een gezondheidsprobleem werd vastgesteld door een dierenarts.

Stoffen om de groei of de productie te bevorderen (inclusief antibiotica, coccidiostatica en andere kunstmatige groeibevorderende hulpstoffen) en hormonen of soortgelijke stoffen, zijn verboden.

Behandelingen van overheidswege opgelegd omwille van de bescherming van de volksgezondheid en de diergezondheid, zijn toegelaten. Ook vaccinatie is toegestaan.

8.2 - Diergeneeskundige behandelingen

Zieke of gewonde dieren moet je onmiddellijk (laten) behandelen om lijden te vermijden. Zonodig doe je dat in afzondering of in aangepaste huisvesting.

Als behandeling geef je de voorkeur aan fytotherapeutische producten, homeopathie of sporelementen, vitamines of mineralen. Uiteraard moet het therapeutisch effect voldoende doeltreffend zijn voor de diersoort en de aandoening.

Is dit niet het geval, dan kan je onder de verantwoordelijkheid van een dierenarts toch een regulier geneesmiddel gebruiken. Zorg in dat geval voor een goede identificatie van het dier of het lot.

Alle behandelingen registreer je in het veeboek dat je aan de controleur moet kunnen voorleggen. Meer bepaald noteer je de datum van de behandeling, de diagnosegegevens, de dosering, de aard van het geneesmiddel, indicatie van de actieve farmacologische stoffen, behandelingsmethode en recepten van de dierenarts met de motivering daarvan en de wachttijd (zie onder 8.3). Telkens wanneer je reguliere geneesmiddelen toepast, meld je deze informatie aan je controleorganisatie vooraleer je de dieren of hun producten als bio op de markt brengt.

8.3 - Beperkingen als gevolg van diergeneeskundige behandelingen

Als een regulier diereneesmiddel werd gebruikt, dan moet je voor de verkoop als bio rekening houden met een langere wachttijd. Daarbij zijn drie mogelijkheden:

1. Het etiket van het geneesmiddel vermeldt een wachttijd die niet gelijk is aan 0: de wachttijd voor de verkoop als bio bedraagt het dubbele
2. Het etiket vermeldt een wachttijd die gelijk is aan 0: er is geen wachttijd
3. Het etiket vermeldt niets op vlak van wachttijd: dan is deze 48 uur

Per jaar zijn maximaal drie behandelingen met antibiotica en chemisch gesynthetiseerde allopathische diereneesmiddelen toegestaan. Voor dieren met een productieve levenscyclus die korter is dan één jaar (bv. vleesrammen, vleeskippen, vleesvarkens) is één diereneeskundige behandeling per jaar het maximum. Een diereneeskundige behandeling is elke therapeutische of

profylactische behandeling van één specifiek ziektegeval. Wordt dit aantal overschreden, dan moet het dier opnieuw een omschakelingsperiode doorlopen.

9. Voortplanting van de dieren

In bio is de voortplanting gebaseerd op natuurlijke methoden. Je mag de voortplanting niet stimuleren of bronst synchroniseren met hormonen of gelijkaardige stoffen. Zulke stoffen mag je enkel gebruiken als eventuele therapeutische behandeling van een afzonderlijk dier.

Ook andere vormen van kunstmatige voortplanting zoals klonering en embryotransplantatie zijn verboden. Kunstmatige inseminatie is wel toegestaan.

In bio geef je de voorkeur aan een geschikt ras (zie ook punt 4.2). De dieren moeten zich op een natuurlijke manier kunnen voortplanten. Na drie volledige jaren biologische productie moet het aantal natuurlijke geboorten bij rundvee ten minste 30% van het totaal aantal geboorten zijn. Na vijf volle jaren biologische productie moet dit ten minste 90% zijn.

10. Ingrepen bij dieren

Ingrepen zoals het aanbrengen van rubberbanden aan staarten, couperen van staarten, knippen van tanden, snavelkappen en onthoornen mag je niet routinematig toepassen.

Omwille van veiligheid, gezondheid, welzijn of hygiëne van de dieren kan ontheffing verkregen worden van de overheid. Je doet je aanvraag via je controleorganisatie. Na advies van je controleorganisatie (binnen de 14 dagen) zal ADLO al dan niet ontheffing verlenen (eveneens 14 dagen tijd). Je wordt daarvan op de hoogte gebracht. ADLO beslist eveneens over de duur van de ontheffing, die maximaal 12 maanden is.

Bij het uitvoeren van de ingreep moet je het lijden van de dieren tot een minimum beperken, door adequate anesthesie of analgesie toe te passen en de ingreep op de optimale leeftijd van de dieren te laten verrichten door gekwalificeerd personeel. Onder deze voorwaarden is ook fysieke castratie toegestaan. Immunocastratie is niet toegestaan.

11. Slachtleeftijd (pluimvee)

Pluimvee moet een minimum leeftijd hebben vooraleer het mag geslacht worden: zie tabel.

Soort pluimvee	Minimumleeftijd voor de slacht
Vleeskippen	81 dagen
Kapoenen	150 dagen
Pekingeenden	49 dagen
Vrouwelijke Barbarijse eenden	70 dagen
Mannelijke Barbarijse eenden	84 dagen
Mallardeenden	92 dagen
Parelhoenders	94 dagen
Mannelijke kalkoenen en braadganzen	140 dagen
Vrouwelijke kalkoenen	100 dagen

Tabel 10: minimum slachtleeftijd pluimvee

De minimumleeftijd geldt niet als je gebruik maakt van volgende traag groeiende rassen:

- SA51 x X44B (SASSO)
- SA51 x XL44 (SASSO)
- JA57 x I66C (HU BBARD)
- kabir 277 x GGK NN (K ABIR)
- kabir 277x GGK (K ABIR)
- kabir 99 x GGK NN (K ABIR)

Merk op dat ook bij deze rassen onrechtstreeks een minimum slachtleeftijd van 70 dagen blijft gelden als je gebruik maakt van gangbare eendagskuikens. Er geldt in dit geval immers een omschakelperiode van 10 weken. Pas na de zeventigste dag zijn de dieren dus biologisch.

12. Bereiding of thuisverkoop op het landbouwbedrijf

Als je als producent ook producten verder bereidt en/of rechtstreeks aan de consument verkoopt, dan moet je uiteraard ook aan die vereisten voldoen: zie de desbetreffende onderdelen van deze publicatie. Je controleorganisatie zal daar een bijkomende vergoeding voor aanrekenen behalve als:

- je het product bereidt op je eigen bedrijf en
- dit product rechtstreeks bestemd is voor de eindconsument en
- je voor de bereiding enkel ingrediënten aankoopt die je niet op je eigen bedrijf produceert en
- maximaal 50% (gewicht) van de ingrediënten aankoopt.

13. Etikettering

Dierlijke producten kunnen enkel geëtiketteerd worden met een verwijzing naar bio als de omschakelingsperiode afgelopen is.

13.1 - Verwijzing naar 'bio' in de verkoopbenaming

Producten afkomstig van de biologische landbouw kunnen ook verkocht worden met de vermelding van 'bio' in de verkoopbenaming, bijvoorbeeld bio-eieren.

Onderstaande aanduidingen zijn verplicht op het etiket en/of de handelsdocumenten die bij het product horen. Je mag de aanduidingen op een etiket vermelden, maar het is ook toegestaan deze te vermelden op een begeleidend document. Het document en het product moeten dan wel onbetwistbaar met elkaar in verband staan.

Je moet de aanduidingen op een opvallende plaats aanbrengen. Daarnaast moeten de aanduidingen goed zichtbaar, duidelijk leesbaar en onuitwisbaar zijn.

- Naam en adres van je bedrijf. Ben je niet de eigenaar van het product moet de eigenaar ook vermeld worden
- Naam van het product, met verwijzing naar bio
- Naam en codenummer van je controleorganisatie
 - o Certisys: BE-BIO-01
 - o Tüv Nord Integra: BE-BIO-02
 - o Quality Partner: BE-BIO-03

13.2 - Gebruik Europees logo

Als het gaat over producten afkomstig van de biologische landbouw of bioproducten die voorverpakt worden, moet ook het Europees logo verplicht aangeduid worden op de verpakking van het product. Het controlenummer van de bevoegde controleorganisatie moet dan ook op deze verpakking vermeld staan. Het Europees logo moet zich dan bovendien bevinden in de nabijheid van het codenummer van de controleorganisatie.

Net onder het controlenummer van de controleorganisatie moet de plaats vermeld worden waar de agrarische grondstoffen geteeld zijn. Aanduiding van de plaats kan onder verschillende vormen:

- 'EU landbouw': als 98% of meer van de ingrediënten in de EU geteeld zijn;
- 'EU/niet-EU landbouw': als minder dan 98% van de ingrediënten in de EU geteeld zijn;
- 'Niet-EU Landbouw': als meer dan 98% van de ingrediënten buiten de EU geteeld zijn.

Als het product volledig in België of in een ander land geteeld is, mag ook België of dit ander land vermeld worden in plaats van 'EU landbouw'.

Noot: onder voorverpakte producten verstaat men alle producten die aan de eindgebruiker worden aangeboden in een verpakking die vooraf werd aangebracht en wel zodanig dat het verpakkingsmateriaal het levensmiddel volledig of ten dele bedekt, maar zodanig dat de inhoud niet kan worden veranderd zonder dat het verpakkingsmateriaal wordt geopend of aangetast.

14. Transport

14.1 – Algemeen

Als je zowel biologische als niet-biologische producten laat ophalen, moet je ervoor zorgen dat er geen vermenging of verwisseling tussen bio- en niet-bioproducten optreedt. Je houdt alle gegevens bij over het tijdstip van ophalen (dag en uur), de ophaalroute en het tijdstip van ontvangst.

Biologische producten moeten worden vervoerd in daarvoor geschikte verpakkingen, recipiënten/containers of voertuigen (wanneer het gaat om bulk), die zodanig zijn afgesloten dat de inhoud niet kan worden gewijzigd zonder de verzegeling te beschadigen. De verpakkingen, containers of voertuigen zijn voorzien van volgende informatie:

- Naam en adres van de leverancier die de producten vervoert en aanlevert
- Naam en adres van de eigenaar van het product indien dat iemand anders is
- Productnaam en de verwijzing waaruit de biologische oorsprong blijkt
- Naam of nummer controleorganisatie
- Traceerbare code of datum laatste handeling

Deze aanduidingen kunnen op een etiket staan, op het recipiënt/de container of in het begeleidend document dat onbetwistbaar in verband staat met het product. Dit begeleidend document bevat eveneens informatie over de leverancier en/of de vervoerder.

Je hoeft de verpakkingen/recipiënten of containers niet af te sluiten indien het om rechtstreeks vervoer tussen twee gecertificeerde marktdeelnemers gaat. Voorwaarde is dan dat de producten vergezeld zijn van een document met de hierboven vermelde informatie. Zowel de verzendende als de ontvangende marktdeelnemer houden de bewijsstukken van dit vervoer bij voor hun controleorganisaties.

Ook als je biologische producten ontvangt, moet je op een aantal zaken letten en die registreren:

- Is de sluiting van de verpakking of het recipiënt/de container goed?
- Zijn de verplichte aanduidingen vermeld (zie hierboven)?
- Komen de gegevens op het etiket overeen met de gegevens in de begeleidende documenten?

14.2 - Transport van diervoeders

Bij transport van diervoeders moeten de biologisch geproduceerde diervoeders, de omschakelingsvoeders en de gangbare diervoeders fysiek van elkaar gescheiden zijn. Recipiënten, containers of voertuigen die gebruikt zijn voor gangbare producten, moeten goed gereinigd zijn en dit moet je met bewijsstukken kunnen aantonen.

14.3 - Transport van dieren

De duur van het vervoer van dieren moet je tot een minimum beperken. Bij het in- en uitladen mag je geen gebruik maken van elektrische dwangmiddelen. Je mag ook geen gebruik maken van allopathische kalmeringsmiddelen voor en tijdens het transport.

Het transport van dieren gaat in de praktijk steeds gepaard met een verhandelingsbon.

15. Controle en certificering, sancties en mogelijke gevolgen

15.1 - Controle en certificering

Wie wil omschakelen naar biologische productie, moet een kennisgeving doen aan een controleorganisatie en een contract ondertekenen. Het kennisgevingsformulier kan je opvragen bij je controleorganisatie van je keuze. In Vlaanderen heb je de keuze tussen drie controleorganisaties:

- BE-BIO-01 Certisys
www.certisys.eu
- BE-BIO-02 Tüv Nord Integra
www.tuv-nord.com/be/nl/biologische-landbouw-457-biologische-landbouw-591.htm
- BE-BIO-03 Quality Partner
www.quality-partner.be/index.php?page=bio&hl=nl

In het kennisgevingsformulier geef je informatie over het bedrijf en het type producten dat je onder biologische controle wilt laten plaatsen. Je geeft het aantal dieren op, de diersoorten, rassen, en welke diersoorten je al dan niet zal omschakelen.

Bij plantaardige productie geef je voor de eerste controle tevens aan over welke percelen het gaat (kadastrale indeling), de oppervlakte ervan en de datum wanneer op dat perceel voor het laatst producten zijn gebruikt die niet toegestaan zijn in bio. Ook geef je alle info over de opslagruimten van de grondstoffen en producten, en desgevallend de verwerking en het verpakken. Bij dierlijke productie geef je tevens:

- Een volledige beschrijving van de stallen, de weidegronden, de openluchtruimten enzovoort en indien van toepassing, de plaatsen voor opslag, verpakking en verwerking, dierlijke producten, grondstoffen en productiemiddelen
- Een volledige beschrijving van de installaties voor de opslag van dierlijke mest
- Een schema voor het uitrijden van de mest, met een volledige beschrijving van de oppervlaktes voor plantaardige productie
- Indien van toepassing, de schriftelijke regelingen die je hebt getroffen met andere bedrijven voor het uitrijden van de mest
- Een beheersplan betreffende de biologische dierhouderij

Met het ondertekenen van dit formulier verbind je jezelf ertoe om vanaf dan alle wettelijke bepalingen inzake bio toe te passen. Als er zich wijzigingen voordoen in de gegevens van de kennisgeving, dan breng je daar telkens je controleorganisatie van op de hoogte.

De controleorganisatie zal jaarlijks ten minste één keer een fysieke controle uitvoeren op het bedrijf. Daarbij is er controle van de percelen, de gebouwen, de dieren enzovoort... en de administratie en de bewijsstukken die je bijhoudt.

Dit jaarlijks verplicht bezoek kan aangevuld worden met één of meerdere steekproefcontroles, waarbij één of meerdere aspecten worden gecontroleerd.

In alle gevallen moet je de controleorganisatie toegang verlenen tot alle delen van het bedrijf, de administratie en alle bewijsstukken die je hebt ingezameld. De controleorganisatie heeft ook het recht om monsters te nemen om na te gaan of er geen producten zijn gebruikt die niet toegelaten zijn in bio. Ze is daartoe zelfs verplicht als ze vermoedt dat effectief dergelijke producten gebruikt zouden zijn.

Voor de controle moet je een voorraadboekhouding en een financiële boekhouding bij te houden met daarin:

- De aangekochte producten: leverancier, aard van de producten, hoeveelheden
- Aard en hoeveelheid biologische producten die in de bedrijfsruimte zijn opgeslagen

- Aard, hoeveelheid en kopers (behalve eindconsumenten) van de biologische producten

Bij ontvangst van biologische producten moet je het biologische karakter geverifieerd hebben. Je moet aantonen dat je dit wel degelijk gedaan hebt. Uit je boekhouding moet blijken dat de aangekochte en de verkochte hoeveelheden met elkaar in evenwicht zijn.

Tevens hou je een veldboek (jaarlijks productieschema of teeltplan) bij waaruit blijkt welke productie zal plaats vinden op welke percelen. Dit moet je zelf jaarlijks voor een welbepaalde datum meedelen aan je controleorganisatie, bijvoorbeeld door middel van de verzamel aanvraag via het e-loket.

In een teeltboek verzamel je volgende informatie:

- Gebruik van meststoffen: datum, aard, hoeveelheid, welke percelen
- Gewasbeschermingsmiddelen: datum, aard, hoeveelheid en behandelingsmethode, reden
- Landbouwproductiemiddelen: datum, aard en hoeveelheid van het aangekochte product
- Oogst: datum, soort, omvang (bio of in omschakeling)

Voor de dieren hou je een veeboek bij dat permanent op het bedrijf aanwezig is voor de controleorganisatie. Daarin vermeld je tenminste volgende gegevens:

- Voor dieren die het bedrijf binnen komen: herkomst en datum van aankomst, omschakelingsperiode, identificatiemerk en geneeskundig dossier
- Voor dieren die het bedrijf verlaten: leeftijd, aantal, gewicht in geval van slacht, identificatiemerk en bestemming
- De verliezen van dieren en de verantwoording van deze verliezen
- Voor diervoeders: het soort voeder, inclusief voedingssupplementen, het aandeel van de verschillende ingrediënten in het rantsoen, de periodes waarin de dieren toegang hebben tot uitlopen, de periode van transhumance als er op dit punt beperkingen zijn
- Voor ziektepreventie, de behandeling van ziekten en diergeneeskundige zorg: datum van behandeling, diagnosegegevens, dosering, aard van het behandelingsproduct, indicatie van de actieve farmacologische stoffen, behandelingsmethode en recepten van de dierenarts met de motivering daarvan en wachttijden.

Na het bezoek zal de controleur meteen een controleverslag opstellen. Dit moet je ondertekenen.

Als bewijs dat je wel degelijk de biologische voorschriften naleeft en hierop gecontroleerd wordt, krijg je een certificaat. Dat bevat de naam van het bedrijf, het type producten en de geldigheidsduur. Bij sommige controleorganisaties kan je de certificaten van de biobedrijven die bij hen onder controle staan, terug vinden op hun website.

15.2 – Specifieke controlevoorschriften bij uitbestedingen

Een loonwerker hoeft geen aparte kennisgeving te doen op voorwaarde dat hij geen eigenaar wordt van het product. De activiteiten van de loonwerker vallen in dit geval onder de verantwoordelijkheid van de marktdeelnemer die de activiteit heeft uitbesteed. Dit moet wel op voorhand gemeld worden aan het controleorganisme. Het controleorganisme kan controles uitvoeren op het bedrijf van de loonwerker om na te gaan of de biologische wetgeving nageleefd wordt. Als er onregelmatigheden worden vastgesteld zullen de sancties op de opdrachtgever van toepassing zijn.

15.3 - Onregelmatigheden en sancties

Als de controleur tijdens de controle een inbreuk vaststelt, dan zal de certificeerder een sanctie toepassen. Er zijn daarbij verschillende mogelijkheden:

- Een gewone opmerking (GO) voor kleine onregelmatigheden of duidelijk onvrijwillige gebreken

- Een vraag om verbetering (Vv), waarbij de certificeerder duidelijk aangeeft over welke onregelmatigheid het gaat en welke verbetering hij binnen welke termijn verwacht. Indien je binnen de gestelde termijn geen verbetering hebt aangebracht, dan volgt automatisch een waarschuwing
- Een waarschuwing (W), die tevens vermeldt welke sanctie er zal worden toegepast als je er geen rekening mee houdt. Heb je een waarschuwing gekregen, dan komt er automatisch een verscherpte controle
- Een verscherpte controle (VC) volgt automatisch na een waarschuwing. Voor een verscherpte controle moet je bijkomende controlekosten betalen.
- Declassering perceel (DP): het declasseren van een bepaald perceel. Het betrokken perceel start een nieuwe omschakelingsperiode.
- Declassering lot (DL): het declasseren of niet certificeren van een bepaald deel van de productie. Elke verwijzing naar de biologische productiemethode moet van de desbetreffende producten verwijderd worden.
- Schorsing product (SP): verbod om gedurende een bepaalde periode het product als bio op de markt te brengen, het niet certificeren van het product in kwestie.
- Schorsing bedrijf (SB): verbod om gedurende een bepaalde periode alle producten van het bedrijf als bio op de markt te brengen, het niet certificeren van je volledige marktactiviteit
- Verlenging omschakeling (VO): heropstarten of verlengen van de omschakelingsperiode

Per type inbreuk liggen de sancties wettelijk vast, maar in bepaalde gevallen kan de certificeerder daar wel van afwijken. Als je de sancties declassering perceel, declassering lot, schorsing product, schorsing bedrijf of verlenging omschakeling niet naleeft, kan de overheid een bijkomende bestuurlijke sanctie (soort boete) opleggen.

In het geval van een gewone opmerking, een vraag om verbetering, een waarschuwing en een verscherpte controle moet je controleorganisatie je daar binnen de 14 dagen na de beslissing schriftelijk van op de hoogte brengen. Bij een declassering van een perceel, declassering lot, schorsing product of bedrijf of bij de verlenging van de omschakeling moet dit binnen de 7 dagen na de beslissing en met een aangetekende brief gebeuren.

15.4 - Maatregelen bij vermoedelijke inbreuken en onregelmatigheden

Soms kun je als marktdeelnemer een vermoeden hebben dat de voorschriften niet volledig zijn nageleefd, bijvoorbeeld wanneer gespreid is geweest op een naburig veld en je vermoedt dat er drift is opgetreden naar je eigen biologische weide.

In dat geval moet je er alles aan doen om die producten af te zonderen en mag je ze niet met een verwijzing naar bio op de markt brengen. Je waarschuwt in dat geval ook je controleorganisatie. Deze zal verbieden dat het product als bioproduct op de markt wordt gebracht voordat alle twijfel over de vermoedelijke inbreuk is weggenomen.

Je controleorganisatie kan ook een vermoeden hebben dat niet alle voorschriften werden nageleefd. Bijvoorbeeld, als ze residu's van verboden stoffen aantreffen, dan kan dit wijzen op gebruik van deze stoffen. Dit zal verder worden onderzocht.

Tijdens het onderzoek ben je verplicht je volledige medewerking te verlenen. Het is mogelijk dat de afnemer van je producten zelf ook tests doet. Hij is dit niet wettelijk verplicht, maar doet dit dan op vrijwillige basis. Als zulke tests positief blijken, dan is ook hij verplicht om zijn controleorganisatie te verwittigen, die dan een onderzoek zal instellen.

15.5 - Mogelijke impact van bepaalde sancties op subsidies

15.5.1 - Biohectaresteen

Wie een beroep doet op de biologische hectaresteen, verbindt zich ertoe om voor de desbetreffende percelen ten minste 5 jaar (vanaf de start van deze verbintenis) biologisch te telen.

Bedrijven die al langer dan vijf jaar geleden omgeschakeld zijn naar bio en een schorsing van het bedrijf (SB) als sanctie krijgen, zullen geen biohectaresteen krijgen voor het jaar waarin de sanctie werd opgelegd.

Bedrijven die minder dan vijf jaar geleden omgeschakeld zijn naar bio en een schorsing van het bedrijf (SB) als sanctie krijgen, zullen bovendien de steun van de voorafgaande jaren moeten terugbetalen.

15.5.2 - Subsidie voor de controlekosten bio

Als er een schorsing van het bedrijf (SB) wordt uitgesproken, kan je geen subsidie krijgen voor de controlekosten voor dat jaar waarin de sanctie werd opgelegd.

15.6 - Beroepsmogelijkheden

Je kan binnen de 14 dagen na ontvangst van de sanctiebrief (postdatum) beroep instellen bij de controleorganisatie. Na onderzoek laat de controleorganisatie je binnen 7 dagen na ontvangst van je verweermiddelen of na het horen van je verweermiddelen weten of hij de sanctie intrekt, wijzigt of bevestigt. Voor sancties vanaf waarschuwing of zwaarder gebeurt dit via een aangetekende zending, die tevens vermeldt welke verdere stappen je nog kan ondernemen.

Daarna kan je (voor sancties vanaf waarschuwing of zwaarder) in beroep gaan bij de Afdeling DLO. Je doet dit gemotiveerd en per aangetekende zending, binnen de 30 dagen na ontvangst (postdatum) van de aangetekende zending van je controleorganisatie. Eventueel zal de Afdeling DLO je contacteren voor aanvullende inlichtingen. Als je een mondelinge toelichting wilt geven, dan laat je dat ook weten aan de Afdeling DLO. Zij zijn verplicht om op dat verzoek in te gaan.

Binnen de 7 dagen na ontvangst van de brief, of in voorkomend geval, na het horen van één of beide partijen, deelt de Afdeling DLO haar beslissing mee via een aangetekende brief.

BIJLAGEN

Tabel 5: Toevoegingsmiddelen

Code	Stof	Beschrijving, gebruiksvoorwaarden
1. TECHNOLOGISCHE ADDITIEVEN		
a) Bewaarmiddelen		
E200	Sorbinezuur	
E236	Mierenzuur	
E237	Natriumformiaat	
E260	Azijnzuur	
E270	Melkzuur	
E280	Propionzuur	
E330	Citroenzuur	
b) Antioxidanten		
E306	Tocoferolrijke extracten van natuurlijke oorsprong	
c) Emulgatoren, stabilisatoren, verdikkingsmiddelen en geleermiddelen		
E322	Lecithine	Alleen wanneer afkomstig van biologische grondstoffen. Alleen voor gebruik in diervoeders voor aquacultuurdieren
d) Bindmiddelen, verdunningsmiddelen en stollingsmiddelen		
E535	Natriumferrocyanide	Maximum: 20 mg/kg NaCl (berekend als ferrocyanideion)
E551b	Coloïdale siliciumdioxide	
E551	Kieselgoer (diatomeeënaarde, gezuiverd)	
E558	Bentoniet-montmorilloniet	
E559	Kaoliniethoudende klei, vrij van asbest	
E560	Natuurlijke mengsels van stearaten en chloriet	
E561	Vermiculiet	
E562	Sepioliet	
E566	Natroliet-fonoliet	
E568	Clinoptiloliet van sedimentaire oorsprong	
E599	Perliet	
e) Toevoegingsmiddelen voor kuilvoer		
1k	Enzymen, gisten en bacteriën	Voor de productie van kuilvoer: alleen wanneer de weersomstandigheden een adequate fermentatie belemmeren
2. SMAAKADDITIEVEN		
	Aromatische stoffen	Uitsluitend extracten van landbouwproducten
3. NUTRITIONELE TOEVOEGINGSMIDDELEN		

a) Vitamines		
	Vitamines en provitamines	<ul style="list-style-type: none"> - Afgeleid van landbouwproducten - Synthetisch afgeleide vitamines mogen voor dieren met één maag en aquacultuurdieren slechts worden gebruikt als zij identiek zijn aan van landbouwproducten afgeleide vitamines. - Synthetisch afgeleide vitamines A,D en E mogen voor herkauwers slechts worden gebruikt als zij identiek zijn aan van landbouwproducten afgeleide vitamines en zijn goedgekeurd door de lidstaten op basis van een beoordeling van de capaciteit van biologisch gehouden herkauwers om de nodige hoeveelheid van deze vitamines uit hun voederrantsoen te halen.
b) Spoorelementen		
E1 IJzer	<ul style="list-style-type: none"> - IJzeroxide - IJzercarbonaat - Ferrosulfaat, heptahydraat - Ferrosulfaat, monohydraat 	
E2 Jodium	Calciumjodaat, watervrij	
E3 Kobalt	<ul style="list-style-type: none"> - Basisch kobaltcarbonaat, monohydraat - Kobaltsulfaat, monohydraat en/of heptahydraat 	
E4 Koper	<ul style="list-style-type: none"> - Basisch kopercarbonaat, monohydraat - Koperoxide - Kopersulfaat, pentahydraat 	
E5 Mangaan	<ul style="list-style-type: none"> - Mangaancarbonaat - Mangaanoxide - Mangaansulfaat, monohydraat 	
E6 Zink	<ul style="list-style-type: none"> - Zinkoxide - Zinksulfaat, monohydraat - Zinksulfaat, heptahydraat 	
E7 Molybdeen	Natriummolybdaat	
E8 Selenium	<ul style="list-style-type: none"> - Natriumselenaat - Natriumseleniet 	
4. ZOÖTECHNISCHE TOEVOEGINGSMIDDELEN		
	Enzymen en micro-organismen	

Schema gefaseerde omschakeling: melk

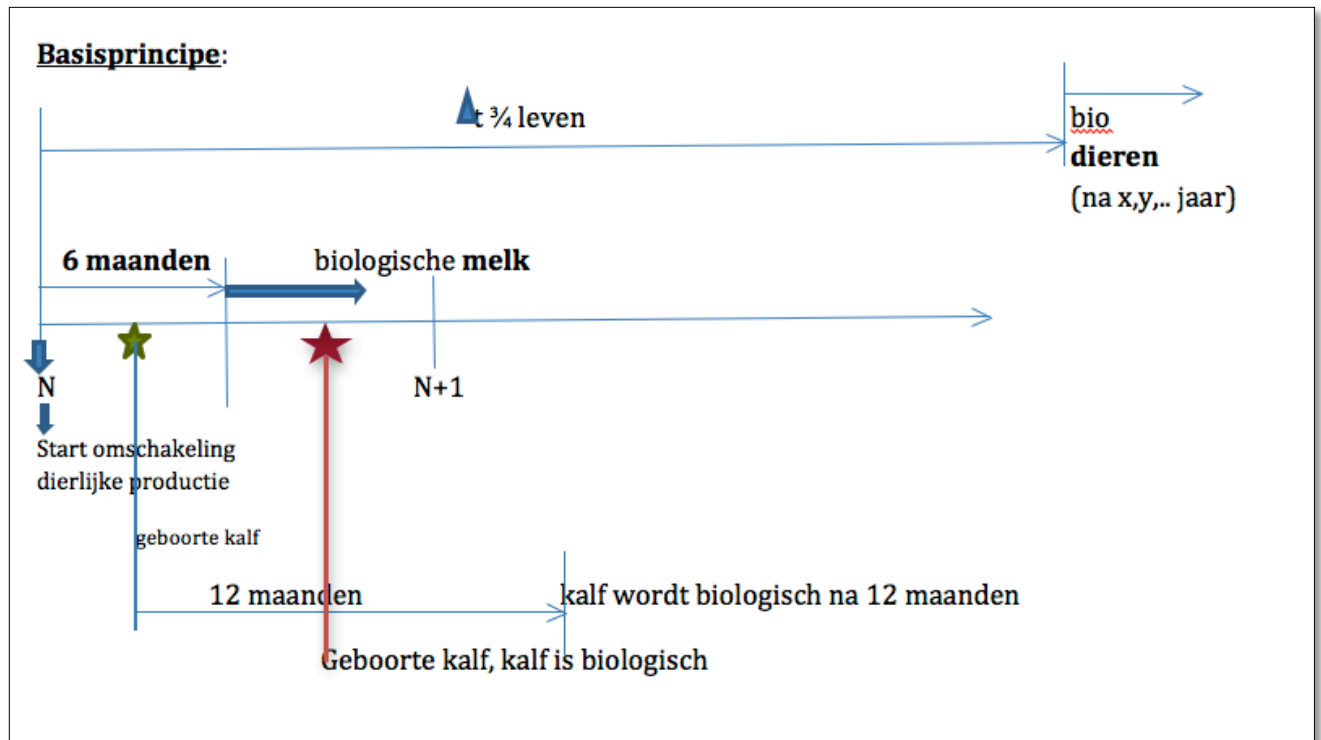
Voorbeeld startmoment omschakeling dierlijke productie 1 mei jaar N+1
(de dierlijke productie kan starten vanaf 1 april jaar N+1 of later)

1 april Jaar N	Mei	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Maart	April Jaar N+1	Mei Jaar N+1	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Maart	April	Mei	Juni
Plantaardige productie in omschakeling (2 jaar)																							Biologische plantaardig e productie			
C1 voeder (eerste jaar in omschakeling)												omschakelingsvoeder: C2 voeder (oogst uit tweede jaar in omschakeling)											Productie eigen biologisch voeder			
													Omschakelingsperiode met oog op melkproductie (6m)						Biologische melk							
Voeding gangbaar melkvee Gangbaar voeder + eigen C1													<p>Voeder:</p> <ul style="list-style-type: none"> -maximaal 100% omschakelingsvoeder (C2= oogst uit tweede omschakelingsjaar) van het eigen bedrijf (maximaal 30% indien niet afkomstig van het eigen bedrijf -maximaal 20%: begrazing of oogst van blijvend grasland, van blijvende voedergewassen of van eiwithoudende gewassen die tijdens het eerste omschakelingsjaar (van de plantaardige productie) zijn ingezaaid en op voorwaarde dat deze percelen van het eigen bedrijf zijn en tijdens de laatste vijf jaar geen deel hebben uitgemaakt van een biologische productie-eenheid van dat bedrijf; -biologisch voeder 													

Voorbeeld startmoment omschakeling dierlijke productie 1 augustus jaar N+1

1 Aug Jaar N	Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug (Jaar N+1)	Sep (Jaar N+1)	Okt	Nov	Dec	Jan (Jaar N+2)	Feb	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt
Plantaardige productie in omschakeling (2 jaar)																							Biologische plantaardige productie			
C1 voeder (eerste jaar in omschakeling)												omschakelingsvoeder: C2 voeder (oogst uit tweede jaar in omschakeling)											Productie eigen biologisch voeder			
												Omschakelingsperiode met oog op melkproductie (6m)						Biologische melk								
Voeding gangbaar melkvee Gangbaar voeder + eigen C1												<p>Voeder:</p> <ul style="list-style-type: none"> -maximaal 100% omschakelingsvoeder (C2= oogst uit tweede omschakelingsjaar) van het eigen bedrijf (maximaal 30% indien niet afkomstig van het eigen bedrijf) -maximaal 20%: begrazing of oogst van blijvend grasland, van blijvende voedergewassen of van eiwithoudende gewassen die tijdens het eerste omschakelingsjaar (van de plantaardige productie) zijn ingezaaid en op voorwaarde dat deze percelen van het eigen bedrijf zijn en tijdens de laatste vijf jaar geen deel hebben uitgemaakt van een biologische productie-eenheid van dat bedrijf; -biologisch voeder 														

Schema gefaseerde omschakeling: melk en dieren

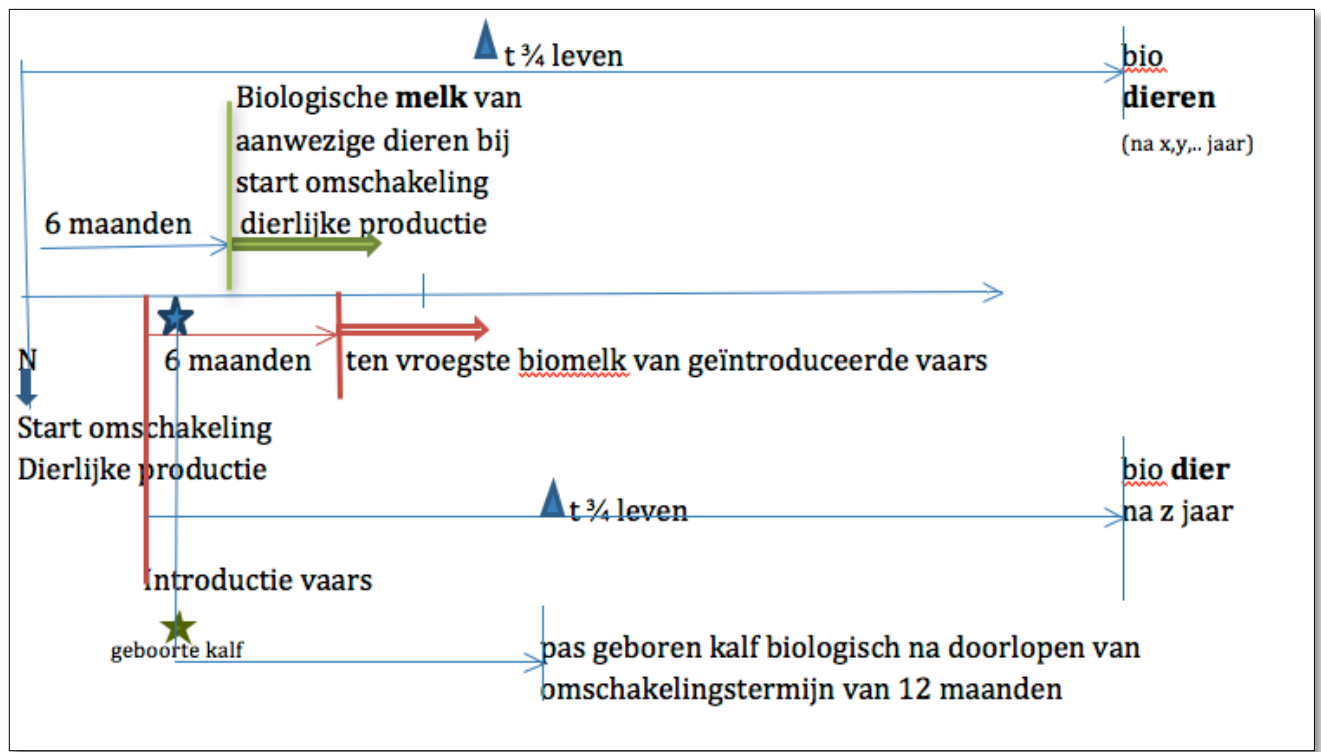

De melk (van de dieren die bij de start van de omschakeling van de dierlijke productie aanwezig waren) is biologisch na het doorlopen van een omschakelingstermijn van 6 maanden.

De dieren die al bij de start van de omschakeling van de dierlijke productie aanwezig zijn op het bedrijf, zullen pas biologisch zijn nadat ze driekwart van het leven de biologische productiemethode doorlopen hebben (en minimum 12 maanden). Dat zal voor ieder dier dus verschillend zijn.

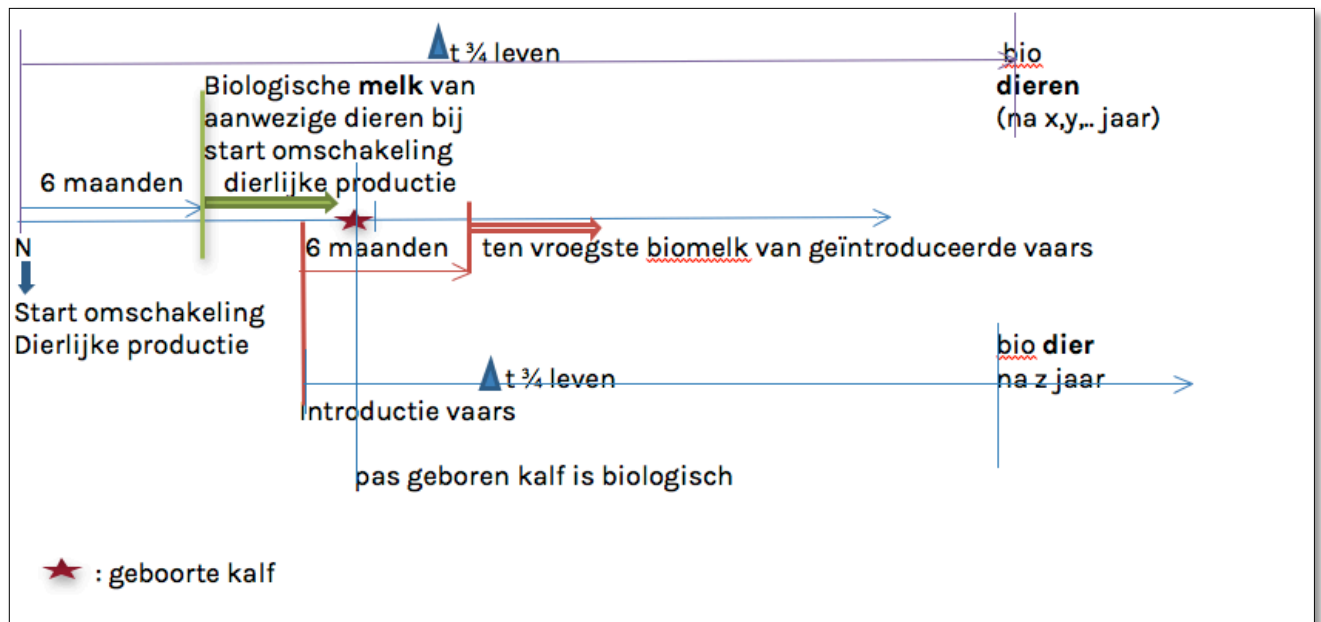
Het is belangrijk dat je de geboorte- en introductiedata van de dieren correct en consequent registreert.

Case: introductie tijdens de omschakelingsperiode van een vaars die nog niet geworpen heeft en die gedekt is. De gedekte vaars kalft kort na de introductie en nog tijdens de omschakelingsperiode.

De melk van de geïntroduceerde vaars zal pas ten vroegste biologisch zijn na 6 maanden - te rekenen vanaf de introductie van de vaars - en zal gescheiden gehouden moeten worden. Het kalf dat nog tijdens de omschakelingsperiode geboren wordt, wordt biologisch na 12 maanden. De vaars wordt biologisch, nadat ze driekwart van haar leven op het biobedrijf heeft doorgebracht. Ieder dier zal een eigen omschakelingstermijn doorlopen, waarna het dier biologisch wordt.

Case: introductie na de omschakelingsperiode van een vaars die nog niet geworpen heeft en die gedekt is. De gedekte vaars kalft kort na de introductie.

De melk van de geïntroduceerde vaars zal pas ten vroegste biologisch zijn na 6 maanden te rekenen vanaf de introductie van de vaars en zal gescheiden moeten gehouden worden. Het kalf dat na de omschakelingsperiode geboren wordt, is biologisch. De vaars wordt biologisch nadat ze driekwart van haar leven op het biobedrijf heeft doorgebracht. Ieder dier zal z'n eigen omschakelingstermijn doorlopen. Dat kan van dier tot dier verschillend zijn.